NEAR EAST UNIVERSITY
1988 - LEFKOŞA
LIBRARY

1974 SONRASINDA KUZEY KIBRIS'TAKİ
GÖRSEL SANAT ESERLERİNDE
BARIŞ TEMASI

AZMİYE YINAL

LEFKOŞA
EYLÜL,2014

65 02 59 46 46

KKTC
YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ
EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
RESİM İŞ EGİTİMİ ANABİLİM DALI

NEAR EAST UNIVERSITY LIBRARY 1988 - LEFKOŞA

1974 SONRASINDA KUZEY KIBRIS'TAKİ GÖRSEL SANAT ESERLERİNDE BARIŞ TEMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZMİYE VINAL

LEFKOŞA

EYLÜL 2014

KKTC

YAKIN DOGU ÜNİVERSİTESİ

EGİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

RESİM İŞ EGİTİMİ ANABİLİM DALI

1974 SONRASINDA KUZEY KIBRIS'TAKİ GÖRSEL SANAT ESERLERİNDE BARIŞ TEMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZMİYE VINAL

TEZ DANIŞMANI

YRD. DOÇ. DR. AHMET GÜNEYLİ

LEFKOŞA

EYLÜL 2014

KABUL VE ONAY,

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Azmiye Yınal'ın *"1974 Sonrasında Kuzey Kıbrıs'taki Görsel Sanat Eserlerinde Barış Teması"* başlıklı tezi 01.09.2014 tarihinde jüri tarafından Resim iş Eğitimi Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı **İmza**

Üye: Prof. Dr. Hüseyin UZUNBOYLU (Başkan)……

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ (Danışman)……

Dr. Emine KIVANÇ ÖZTUĞ……

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Orhan ÇİFTÇİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Resim iş Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans programının gereği olarak hazırlanan bu araştırma, 1974 sonrasında Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanat eserlerinde barış temasını incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problem durumu tartışıldıktan sonra ikinci bölümde kavramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar tanıtılmıştır. Üçüncü bölüm araştırmanın gerçekleştirilmesinde kullanılan araştırma yöntemini, dördüncü bölüm ise bulgular ve yorumları içermektedir. Bulgular bağlamında ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler ise beşinci bölümde sunulmuştur.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde zamanını ve desteğini benden esirgemeyen danışmanım Yrd. Doç. Dr. Ahmet Güneyli'ye teşekkür ederim. Gerek araştırma sürecimde gerekse ders sürecinde yetişmemi sağlayan ve bana her zaman destek olan hocam Prof. Dr. Hüseyin Uzunboylu'ya teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Araştırma süresince hep yanımda olup beni destekleyen tüm arkadaşlarıma ve araştırmanın gerçekleşmesine katkı koyan tüm sanatçılara da sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak, bugünlere gelebilmem için maddi ve manevi olarak hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan ve her zaman olduğu gibi bu çalışmanın tamamlanmasında da beni destekleyen Babam Reyfet Yınal, Annem Süreyya Yınal ve kardeşlerim Dirsen Seven, Direnç Yınal, Behiç Yınal ve Erşen Yınal' a sonsuz sevgilerimi ve teşekkürlerimi sunarım.

AZMİYE YINAL

ÖZET

1974 SONRASINDA KUZEY KIBRIS'TAKİ GÖRSEL SANAT ESERLERİNDE BARIŞ TEMASI

VINAL, Azmiye
Resim İş Eğitimi Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ
Eylül 2014

Araştırmanın problem cümlesi, "1974 savaşı sonrasında Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanat eserlerinde barış teması nasıl ele alınmıştır?" biçiminde oluşturulmuştur. Kavramsal çerçeve bölümünde sanat ve eğitimle ilgili kavramlar ele alınmış ve açıklanmıştır. Araştırma nitel bir çalışmadır ve durum çalışması deseni temel alınmıştır. 1974 sonrasında üretilen barış temasıyla ilgili karikatür ve resimler doküman olarak incelenmiş, konuyla ilgili 5 ressam ve karikatür sanatçısı amaçlı örnekleme yoluyla seçilmiş ve sanatçılarla görüşülmüştür. Veriler doküman analizi ve görüşme yoluyla elde edilmiş ve içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Sonuç olarak karikatürlerde barışı temsil eden kimi sembollerin kullanıldığı (yasemin, zeytin dalı ve beyaz güvercin gibi) görülmüştür. Karikatür sanatçılarının ressamlara göre daha yoğun bir şekilde ve açık bir anlatımla barış konusunu ele aldıkları görülmüştür. Ressamların ise, zaman zaman barış konusunu ele aldıkları ancak daha çok örtük ve soyut bir anlatım tercih ettikleri görülmüştür. özetle Kıbrıslı Türkler için 1974 sonrasında barış temasının önemli bir çalışma konusu olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Karikatür, Resim, 1974 Kıbrıs savaşı, Barış teması.

ABSTRACT

PEACE THEME IN THE VISUAL ARTS OF NORTHERN CYPRUS AFTER 1974

VINAL, Azmiye
ARTS & TECHNIC EDUCATION DEPARTMENT
Advisor: Assist. Dr. Ahmet GÜNEYLİ
September 2014

The research question of this study is "how is peace theme reflected in the visual arts of The Northern Cyprus after 1974?". In the literature review section, the concepts about "art" and "education" are discussed. The research is qualitative and case study is chosen as a research model. The research documents are "caricatures" and "paintings" that were painted after 1974. In addition, 5 Turkish Cypriot artists are chosen by purposive sampling and interviews were done about the research topic. Data was collected by document analysis and interviews; then content analysis was used as a data analysis method. As a result, in the caricatures some symbols (like olive leaves, jasmine and white pigeon) were used to point the peace theme in Northeren Cyprus after 1974. The caricature artists used to work the peace theme more than the painters did. But the painters also worked about the peace theme as an intangible and hidden meaning. So it should be said that, peace is a very important subject for the Cypriot artists especially after 1974 Cyprus war.

Key words: Caricature, Painting, 1974 Cyprus War, Peace theme.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI..... iii

ÖNSÖZ..... iv

ÖZET..... v

ABSTRACT..... vi

İÇİNDEKİLER..... vii

GÖRSELLER LİSTESİ..... x

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu..... 1

1.2. Problem Cümlesi..... 4

1.3. Araştırmanın Amacı..... 4

1.4. Alt Amaçlar..... 4

1.5. Araştırmanın Önemi..... 4

1.6. Sınırlılıklar..... 5

1.7. Sayıltılar..... 5

1.8. Tanımlar..... 5

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.1. Sanat, Sanatçı ve Sanat Eseri..... **6**

2.1.2. Güzel Sanatların Türleri..... **8**

2.1.3. Resim Sanatı..... **9**

2.1.4. Karikatür Sanatı..... **10**

2.1.5. Kuzey Kıbrıs'ta Görsel Sanatlar..... **10**

2.2.1. Eğitim..... **15**

2.2.2. Sanat Eğitimi ve önemi..... **17**

2.2.3. Barış Eğitimi ve önemi..... **22**

2.2.4. Sanatın, Sanatçının ve Sanat Eğitiminin İnsana Katkısı ve Barış Eğitimindeki işlevi..... **18**

2.13. Konuyla ilgili Araştırmalar..... 23

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Deseni..... **28**

3.2. Katılımcılarve Dokümanlar..... **28**

3.3. Veri Toplama Yolu ve Aracı..... 29

3.5. Verilerin Analizi..... 31

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4. Bulgular ve Yorum..... 33

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

5. Sonuç ve öneriler..... 71

Kaynakça..... 72

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel	Sayfa
1. Fotoğraf, İsmet Vehit Güney, 1960, "Kıbrıs Cumhuriyeti Bayrağı"	22
2. Karikatür, Alper Susuzlu, 2003, "Buluşma"	34
3. Karikatür, M. Kayra/ M. Azizoğlu/ H. Çakmak/ A. Susuzlu, 2003	35
4. Karikatür, Güner Pir, 1974, "Yazısız"	36
5. Karikatür, Hüseyin Çakmak, 1990, "iki Topluma Mesaj"	37
6. Karikatür, Hüseyin Çakmak, 1990, "iki Topluma Mesaj"	37
7. Karikatür, İsmet Vehit Güney, 1984	38
8. Karikatür, Mustafa Kayra, 2002-2003	38
9. Karikatür, Mustafa Kayra, 2002-2003	38
10. Karikatür, Mustafa Kayra, 2002-2003	38
11. Karikatür, Mustafa C. Azizoğlu	39
12. Karikatür, Mustafa Tozakı, 1990, "iki Toplumun Barış için Kucaklaşması"	40
13. Karikatür, Mehmet Ulubatlı, 2003	40
14. Karikatür, Ramiz Gökçe, 1999, "Kırk Yıl"	41

Görsel **Sayfa**

15. Karikatür, Sevcan Çerkez, 2003 42

16. Karikatür, Utku Karasu, 2008 42

17. Karikatür, isimsiz 46

18. Fotoğraf, Fikri Direkoğlu, Aşık Mene, Nurhayat Musa, Mustafa Azizoğlu, Yer: 19 Mayıs Lisesi, 1970'li yıllar 50

19. Resim, Nilgün Kozal, 2009, "Bir Adam", Sulu boya ve pastel 55

20. Resim, Emin Çizenel, 2009, "isimsiz", Karışık teknik 55

21. Resim, Ali Atakan, 2009, "isimsiz", Yağlı boya 56

22. Resim, Feryal Sükan, 2009, "Yarının Gölgesi", Yağlı boya 56

23. Resim, İlkay Önsoy, 2009, "Adam ve Kadın", Sulu boya 57

24. Resim, Türksal İnce, 2009, "Limana Dönüş", Kalafleks baskı 57

25. Resim, Mehmet Uluhan, 2009, "Armut Kadın", Yağlı boya 58

26. Resim, Güner Pir, 2009, "Soluk Bir Soluyuş", Yağlı boya 58

27. Resim, Salih Bayraktar, 2009, "Katırcı" 59

28. Resim, Ali Atakan, 2009, "Büyük Çiçekli Ağaç", Yağlı boya 59

Görsel	Sayfa
29. Resim, ismet Vehit Güney, 2009, "Ayçiçeği"	60
30. Resim, Günay Osman Güzelgün, 2009, "Pamuk Şekeri"	60
31. Resim, Yılmaz Hakkı Hakeri, 2009, "Natürmort", Yağlı boya	61
32. Resim, Emel Samioğlu, 2009, "Armoni", Yağlı boya	61
33. Resim, Cevdet Çağdaş, 2009, "Dedikodu", Sulu boya	62
34. Resim, Hasan öztürk, 2009, "Antik Mağusa'dan Bir Görünüm", Yağlı boya	62
35. Resim, Mehmet Necati, 2009, "Tarlaya Giriş", Yağlı boya	63
36. Resim, Olga Rauf, 2009, "Eski Lefkoşa'dan Bir Görüntü", Yağlı boya	63
37. Resim, Fikri Direkoğlu, 2009, "Bebek", Yağlı boya	64
38. Resim, Aylin örek, 2009, "Düğün", Yağlı boya	64
39. Resim, Ümit inatçı, 2009, "Kaos"	65
40. Resim, Cumhur Deliceırmak, 2009, "Bin Yıllık Mühür", Çinkoya boya tekniği	65
41. Resim, Aşık Mene, 2009, "Kırık Hayatlar	66
42. Resim, Ruzen Atakan, 2009, "isimsiz", Yağlı boya	66

Görsel **Sayfa**

43. Resim, özden Serak, 2009, "Zeytin Toplayanlar" 67

44. Resim, Feridun ışıman, 2009, "insan Hakları Bildirgesi" 67

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, amaç, alt amaçlar, önem, sınırlılıklar, sayıtlılar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Kıbrıs'ta, Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında 1960'11 yıllarda başlayan, 1974'te savaşla devam eden ve 40 yıldır süregelen siyasi (büyük ölçüde) bir sorun yaşanmaktadır. Sorunun nedeni olarak farklı kaynaklar ve kesimler birtakım nedenler (etnik köken, dış güçlerin etkisi, din, milliyetçilik vb.) öne sürmektedirler. Kıbrıs'ın başkenti olan Lefkoşa, bugün Avrupa'da yer alan tek bölünmüş başkent olarak bilinmektedir. Kıbrıs'ın güneyinde Kıbrıslı Rumlar, Kıbrıs'ın kuzeyinde ise Kıbrıslı Türkler yaşamaktadır. Kıbrıs vatandaşları pasaport veya nüfus cüzdanı ile Kıbrıs'ın diğer yarısına geçiş yapabilmektedirler. Kıbrıs, bir bütün olarak 2004 yılında Avrupa Birliğine alınmıştır ancak Avrupa Birliği Müktesebatı Kıbrıs'ın kuzeyinde uygulanmamaktadır.

Kıbrıs sorununu çözmeye yönelik 40 yıldır süren barış görüşmeleri henüz noktalanmış değildir. Bu süreçte, Kıbrıs'ın kuzeyindeki sanatçılar bireysel olarak veya topluca politik süreçte aktif bir rol üstlenmişler, eserler üretmişler veya sergiler açmışlardır. Ancak sanatın veya sanatçının barış sürecindeki konumunu veya yaratılan eserlerdeki barış temasını değerlendiren bilimsel çalışmaların pek yapılmadığı görülmektedir. Bu araştırmanın çıkış noktası, Kıbrıs'ta sanat ve barış ilişkisini değerlendirmek ve bilimsel açıdan Kıbrıs'taki sanat eğitimine katkı sağlamaktır. Ayrıca, barışı sağlama gündemiyle uzun yıllardır uğraşan bir toplumda, sanatsal ürünlerin ve elbette sanatçıların ne derece ve nasıl bu süreçten etkilendiklerini ortaya çıkarmak ve eserlerindeki barış temasını bilimsel bir yaklaşımla değerlendirmektir.

içinde bulunduğumuz dönemde yazıdan ve sözden çok görsel öğeler insanların birtakım konularda kolayca bilgilenmesini sağlamaktadır. Görseller sayesinde çok kısa bir

• [illegible]cie ve dünyanın birçok farklı yerindeki insana eşzamanlı olarak ulaşmak mümkündür. Bu [illegible]da [illegible] görsel sanatların ve sanatçıların etkisi yadsınamaz. Sanatsal ve özellikle de görsel çalışmalar kamuoyu oluşturmada önemli aracılar olarak görev alırlar. Böylelikle sanatçı gerek ülke gerekse dünya sorunlarını eserlerinde çalışarak kitlelerin bilgilenmesi yönünde de toplumsal bir katkı sağlayabilir (Gültekin, 2009). Bu noktadan hareketle tarihi, sosyolojik ve siyasi nitelikteki bilimsel çalışmaların yanında sanatsal çalışmaların da Kıbrıs'ta barış temasıyla ilişkili olarak değerlendirilmesi önemli görülmüş ve araştırmaya değer bulunmuştur.

Kıbrıs'ın kuzeyindeki sanatçıların eserlerini barış temasıyla ilişkili değerlendirmeden önce görsel sanat eğitiminin Kıbrıs'taki genel durumunu betimlemenin önemli bir çıkış noktası olacağı söylenebilir. Denizli (2007), Kıbrıs'taki görsel (plastik) sanatlar eğitimini hem kuzeyde hem de güneyde değerlendirdiği çalışmasında kuzeydeki okullarda önemli sorunların var olduğuna işaret etmiştir. Kıbrıs'ta Türk okulları mimari yönden araştırıldığında, sınıftan bozma resim atölyelerinin olduğu ve bu durumun da sanat eğitimini olumsuz yönde etkilediği görülmektedir. Kıbrıs'ta Milli Eğitim Bakanlığının hazırlamış olduğu yerel bir öğretim programının olmayışı da önemli bir sorundur. Milli Eğitim Bakanlılığının plastik sanatlar eğitimi için herhangi bir bütçe ayırmayışı ise diğer bir sorundur. Böyle bir eğitim sisteminde yetişen kişilerin sanat anlayışı ve duyarlığının olumsuz yönde etkilenebileceği ortadadır. Bunların dışında sanata yönelmiş ve yükseköğrenimini sanat alanında yapmış kişileri de Kıbrıs'ta çok önemli başka bir sorun beklemektedir. Şöyle ki, Kuzey Kıbrıs'a çeşitli ambargoların uygulanışı Kıbrıs Türk sanatını ciddi anlamda olumsuz etkilemektedir.

Sanat, sanatçı, sanat eseri gibi kavramların tanımlanması ve algılanmasında, bunların toplumla olan ilişkileri belirleyici olmaktadır. Belli bir toplumun üyesi olarak bireylerin benimsediği etik kurallar, aile düzeni, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel durumlar, devlet yapısı vb. sosyal yaptırımlar, sosyal değerler, "sanat" kavramının sınırlarının çizilmesinde ve bir ürünün sanat diye tanımlanmasında rol oynamaktadır. Sanatçı, içinde yetiştiği toplumsal değerlere, toplumsal yaptırımlara göre yetişmekte ve sanatçı kimliğini kazanmaktadır. Toplumun etkisi nedeniyle bazı konular, sanatçı için doğrudan doğruya sanat alanının

içindedir (Erinç, 2009). Tam da bu noktadan hareketle, uzun yıllardır politik gündemi olan ve uluslararası düzeyde barış görüşmelerinin sürdüğü Kıbrıs'ta, sanatla uğraşan kişilerin bu durumu göz ardı etmeleri, bu konudan etkilenmemeleri, bu konunun dışında kalmaları ya da çalışma konusu olarak seçmemeleri pek de olası görünmemektedir. Böylelikle, Kıbrıs'ın kuzeyindeki görsel sanatçıların eserlerini barış teması çerçevesinde değerlendirmek önem kazanmıştır.

Sanat ve politik konuların ilişkisi konusunda alanyazında farklı görüşlere rastlanmaktadır. Platon'un sanat felsefesinin başyapıtı olan "Devlet" kitabında betimlediği ideal kentte sanata yer yoktur. Bu tavır iki farklı şekilde algılanmaktadır. Birincisi sanatla siyasetin arasında bir gerilim olduğunu düşündürür; ikincisi ise sanat ve siyasetin iki ayrı alan olduğunu ve farklı işleyiş-kurallarının olduğunu çağrıştırır. Elbette sanatı politik bir araç olarak gören ve partizan sanat eserleri üreten sanatçılar tarih sahnesinde yer almışlardır ve alacaklardır. Ne var ki sanatsal becerilerini ve yetilerini politik ve ideolojik ihtiyaçların hizmetine sunduklarını ifade eden sanatçılar bile, sanatsal yaratıcılıklarının, dışarıdan politik baskılara, müdahaleye ya da sansüre tabi olmaması gerektiğini savunurlar. Politik olanla ilişki kurup kurmamak, sanatçının özerk biçimde vereceği bir karar olmalıdır (Artun, 2008). Akbulut'a (2011) göre, sanatın özerkliği kavramı, sanatın özgürlüğü ile ilişkilidir. Bir başka anlamda sanatın başka disiplinlere hizmet etmesi ya da bağımlı olmaması anlamındadır. Oysaki sanat, doğası gereği birçok farklı disiplinle ilişkilidir. Sanatın başka disiplinlerle ilişkisi olması, kendi amacının dışında başka bir disipline hizmet ettiği anlamına gelmez. Sanat ister toplumsal sorumluluğu gereği farklı disiplinlerle ilişkili olsun ya da estetik kaygılarla yapılsın bu onun özgürlük alanını kısıtlamayacağı gibi tersine sanatın özerklik alanını genişleten bir durumdur. Bu görüşler temel alındığında Kıbrıs'ın kuzeyinde uzun yıllar süren barış görüşmelerine karşın barış veya savaş temalarını hiçbir sanat eserinde konu olarak almayan sanatçıların olabileceği ve bu durumun gayet doğal olduğu kabul edilmelidir. öte yandan, salt barış temasını seçip de neredeyse birçok eserinde bu konuyu işleyen sanatçıların da söz konusu kişisel tercihlerine saygı duyulması gerekmektedir.

1.2. Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, "1974 savaşı sonrasında Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanat eserlerinde barış teması nasıl ele alınmıştır?" biçiminde oluşturulmuştur.

1.3. Amaç

Araştırmada, 1974'ten sonra Kıbrıs'ta barış için eser(ler) yaratan Kıbrıslı Türk resim ve karikatür sanatçılarının yaşamlarını, eserlerini ve görüşlerini barış teması çerçevesinde incelemek amaçlanmıştır. Sanatçılarla sanat ve barış ilişkisini değerlendirmek amaçlanmıştır. Ayrıca sanat eserleri barış temasıyla ilişkili olarak anlam boyutunda incelenmiştir.

1.4. Alt Amaçlar

Araştırmanın problem cümlesini yanıtlayabilmek için 3 alt amaç belirlenmiştir. Sözü edilen alt amaçlar aşağıda sunulmuştur:

i. Barış temasıyla ilgili Kuzey Kıbrıs'ta hangi karikatür sanatçıları çalışmıştır ve sanatçılar karikatürlerinde barış temasını nasıl ele almışlardır?

ii. Kuzey Kıbrıs'taki ressam ve karikatür sanatçılarının sanat ve barış konularına ilişkin görüşleri nedir?

iii. Kıbrıs'ta 2009 yılında gerçekleştirilen iki toplumlu karma resim sergisinde yer alan eserlerde barış teması nasıl yansıtılmıştır?

1.5. Önem

Bu araştırmada Kuzey Kıbrıs özelinde daha önce çalışılmayan bir konu olan sanat ve barış eğitimine ilişkin alanyazına katkı sağlanacağı düşünülmüştür. Ayrıca araştırmanın, görüşme yapılan sanatçılarda barış konusuyla ilgili farkındalık yaratmak ve konuyla ilgili düşünmelerini sağlamak açısından önemli olabileceği düşünülmüştür. Kıbrıs Türk Eğitim sisteminde sanat eğitimiyle barış eğitimini ilişkilendirme. bağlamında akademisyenlere ve eğitimcilere araştırma bulgularının ışık tutabileceği de söylenebilir.

1.6. Sınırlılıklar

i. Araştırma, Kuzey Kıbrıs ile sınırlandırılmıştır.

ii. Araştırma verileri 2012 yılında toplanmıştır.

iii. Araştırmada görsel sanatlardan yalnızca resim ve karikatür temel alınmıştır.

iv. Araştırmada 1974 yılından sonra üretilen sanat eserleri değerlendirilmiştir.

v. Karikatürler ve resimler yalnızca anlam (ileti, mesaj) boyutunda değerlendirilmiştir.

vi. Araştırmada Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan 5 karikatür ve resim sanatçısı ile görüşülmüştür.

1.7. Sayıltılar

i. Araştırmada görüşme yapılan sanatçıların gerçek düşüncelerini yansıttıkları sayıtlısından hareket edilmiştir.

1.8. Tanımlar

i. Barış: 1. Barışma işi, 2. Savaşın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonra durum, sulh, 3. Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç, 4. Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam (www.tdk.gov.tr adresinden alındığı tarih 15 Mayıs 2014).

ii. Tema: Asıl konu, temel motif, ana konu (www.tdk.gov.tr adresinden alındığı tarih 15 Mayıs 2014).

Not: Sanat ve eğitimle ilgili tüm kavram ve terimler II. Bölümde ayrıntılı olarak sunulmuştur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmada kavramsal çerçeve iki bölüm halinde sunulmuştur. Sanatla ilgili kavramlar ve eğitimle ilgili kavramlar olmak üzere araştırmanın kavramsal çerçevesi biçimlendirilmiştir. Sanat bölümüyle ilgili başlıklar; "Sanat, sanatçı ve sanat eseri", "Güzel sanatların türleri", "Resim sanatı", "Karikatür sanatı" ve "Kuzey Kıbrıs'ta görsel/plastik sanatlar" biçiminde oluşturulmuştur. Eğitim bölümüyle ilgili başlıklar ise, "Eğitim", "Sanat eğitimi ve önemi", "Barış eğitimi ve önemi", "Sanatın, sanatçının ve sanat eğitiminin insana katkısı ve barış eğitimindeki işlevi" olarak temellendirilmiştir. Kavramsal çerçeve sunulduktan sonra araştırma konusuyla ilgili son 5 yıldaki bilimsel çalışmalar tanıtılmıştır.

2.1.1. Sanat, Sanatçı ve Sanat Eseri

Sanat Almancada "kunst", İngilizcede "art" kelimeleri ile karşılanır. Belli bir amaca ulaşmamızı sağlayan yolların bütünü; bir bilgi alanında bilgiler ve kurallar toplamı; güzeli gerçekleştirmek için ortaya konulan özel etkinlik alanlarının her biri olarak tanımlanır. Sanat Yeniçağa kadar toplumun ve dinin hizmetinde, yarar gözetir bir etkinlik alanı olarak kaldı. Kuramlardan çok uygulama ile ilgili oldu, büyük ölçüde zanaata (el işçiliğine dayanan ve seri üretilen her türden üretim) yakın durdu. Yeniçağın başlarında sanat bu genel anlamını yıktırerek gerçek anlamda bir insan araştırması olmaya başlamış ve önceki yapısal işlevden uzaklaşmıştır. Eski toplumlarda, sanatın özel bir işlevi vardı, ancak bu işlev bu günden farklıdır; o dönemde sanat insanı doğaüstüne açan bir kapı gibiydi. Oysa sanatın çağdaş anlamı çok daha değişiktir. Sanat; insanın kendi eliyle bir doğa oluşturmasıdır. Böylece sanat bir işlev yüklenir. Sanatın eski işlevi doğaüstüyle insan arasındaki bağı kurmaksa, onun yeni işlevi insanı araştırmak ve dünyayı buna göre bir düzene koymaktır. Bu yolda sanat bilimden ve felsefeden ayrı olarak salt kavramsal düşünceyle yetinmez; onda, insan bir bütün olarak vardır (Timuçin, 2000).

Sanat, insanın yaratma, duygulanma, güzelden zevk alma gibi özelliklerini belirten bir faaliyettir. Birçok bilgin ve düşünür sanatı çeşitli yönlerden ele almış, çeşitli açılardan inceleyip değerlendirmiştir. Sanat, varlığını en eski çağlardan beri duyuran, kabul ettiren bir insanlık konusu olduğu halde, onun tanımı, sınırları üzerinde henüz ortak bir görüşe tam anlamıyla varılamamıştır. Birçok düşünür sanatı, insanın fizik ve biyolojik yaşayışı dışındaki zorunlu bir ihtiyaç olarak değerlendirmiştir. Buna göre insanları hayvanlardan ayıran, onlardan üstün kılan özelliklerin başında sanat gücü gelmektedir (Gökaydın, 2002).

Sanatta mesajlar ve toplumsal değerler hedef kitleye sanatsal kodlarla anlatılır. Sanat; kalıcı, orijinal, evrensel, biçim, kişisel devamlılık, içerik, biçim, soyutlama, değiştirme, işlev, gerçeklik, yansıma, ayrıntı, öznel ya da bütün olma gibi birtakım nitelikler taşır. Bu niteliklerle toplumsal olaylar birlikte değerlendirilerek analiz edilir. Sanatta, bileşenler arasındaki bildirişimle ve nesne ya da duygusal temsili figürlerle yeni ve özgün bir eser meydana getirilir. Sanatsal yöntemlerin gelişmesi toplumsal gelişmeye paraleldir (Gültekin, 2009).

Sanatçı, güzel sanatlardan biriyle uğraşıp bu yolda eser meydana getiren kişi olarak tarif edilebilir. Sanatçı, ilgi kurduğu nesneleri algılayabilen, tasarımlayabilen ve nesneleri bu yolla tam kavrayabilen özel yetenekli bir insan olarak da tanımlanır. Sanatçı, sanat eserinin üretimi aşamasında, önceden yaşadığı duygu ve düşünce birikimlerini yeniden kendinde canlandırır. Daha sonra, sanatsal üretiminde ifade etmek istediği benzer duyguları, düşünüşleri başkaları ile paylaşmak ya da bir biçim olarak tepkisini ifade etmek, kendisinin ifadesinin bilinmesi için ve eserin izleyenlerinin de bu düşünceleri, duyguları iwssecıebilmesineyönelik olarak bir dizi çalışmaya girer. En sonunda ise, sanatı ve kendince yorumladığı sanatın biçimlerini meydana getirir (Ersoy, 1983; Şişman, 2006).

Sanatçının sahip olması gereken birtakım özellikler vardır. Bu özellikleri şu şekilde özetlemek mümkündür: 1- *Düşünebilmek:* Sanatçının en önemli vasıflarından biridir. Sanatçı, ortaya koyacağı yeni ve orijinal eserin nasıl olması gerektiğini düşünür. 2- *Gerçekleri görebilmek:* Sanatçının ikinci özelliği de hakikatleri görebilecek sağduyuya sahip olabilmesidir. 3- *Toplumu anlayabilmek:* Sanatçı, içinde bulunduğu toplumu çok iyi anlayan

ve tanıyan insandır. Sanatçılar, içinde yaşadığı toplumun psikolojik ve sosyolojik özelliklerini iyi bilmelidirler (Akdoğan, 2003).

Sanat eseri, her şeyden önce bazı özellikler taşımalıdır; kalıcılık, özgünlük, evrensellik, soyutlama ve değiştirme bu özelliklerden birkaçıdır. Sanat eseri teknik olarak kalıcı olmalıdır, örneğin bir tablo oluşturulurken kullanılan boyaların kalitesi, sanat eserinin kuşaktan kuşağa aktarılmasını sağlamaktadır. Sanat eseri, sanatçının anlatmak istediği evrenin bir parçası hakkında fikir vermeli ve o eser teknik olarak özgün olmalıdır. Sanat eseri evrensel olmalıdır. Evrensel olarak nitelendirilen bir sanat eseri, dünyadaki sanatsal değerlendirmelerde beğeni kazanan eserdir (Kırışoğlu, 2005).

2.1.2. Güzel Sanatların Türleri

Güzel sanatlar, kullanılan araçların gösterdiği özelliklere göre üç bölüme ayrılmaktadır:

i. Görsel (Plastik) sanatlar: Çok farklı malzemelerden iki boyutlu veya üç boyutlu olarak uygulanabilen ve daha fazla görme duyusu ile algılanan ürünlerin yaratıldığı sanat dallarıdır. Resim, heykel, mimari, seramik, grafik sanatlar, iç mimari, baskı resim ve karikatür görsel sanatlara örnek olarak gösterilebilir (Yazgın, 1998).

ii. Fonetik sanatlar: Ses ve söze dayalı daha fazla işitme duyusuyla algılanan ürünlerin yaratıldığı sanat dallarıdır. Sese dayalı olduklarından bu sanat dallarına "Sessel Sanatlar" da denmektedir. Müzik ve edebiyat (düzyazı ve şiir) fonetik sanatlara örnek gösterilebilir (Yazgın, 1998).

iii. Ritmik sanatlar: Harekete dayalı daha fazla gözle algılanan yaratıların sunulduğu sanat dallarıdır. Opera, bale ve dans örnek olarak gösterilebilir (Yazgın, 1998).

Yukarıda belirtilen sanat dallarına ek olarak sinema ve tiyatro gibi sanat dallarında tüm alanlardan yararlanıldığı söylenmelidir. Dekor ile görsel sanatlardan, ses ile fonetik sanatlardan, hareketler ile ritmik sanatlardan yararlanılmaktadır (Yazgın, 1998). Bu araştırmada sözü edilen güzel sanat dallarından ikisi (resim ve karikatür sanatı) seçilmiş ve

araştırma sınırlandırılmıştır. Konu sınırlandırılırken araştırmanın yapıldığı anabilim dalı ve araştırmacının uzmanlık alanı temel alınmıştır.

2.1.3. Resim Sanatı

Resim nedir sorusuna genel olarak verilebilecek yanıt, insanın farklı malzeme ve teknikleri kullanarak, gördüğünü, düşündüğünü ortaya koyma isteği ile dış doğa (tabiat) ve kendi doğasını bir yüzey üzerinde buluşturma eylemidir. Resim, plastik/görsel sanatlar içinde, heykel, mimarlık, tekstil, seramik, grafik tasarım, iç mimarlık, çizgi film alanlarıyla birlikte yer almasına karşın, sanat ve tasarım sanatları gibi bir ayrım nedeniyle tasarım sanatlarından zaman zaman uzaklaşmaktadır. Resim sanatı, görsel sanatlarda çizimden farklı olarak, saydam ya da saydam olmayan boyalarla bir ya da birden fazla renkle bir yüzeye leke ya da çizgilerle imge oluşturma sanatıdır (İlbeyi Demir, 2011).

Resmin temel unsurları içinde renk, çizgi, perspektif ve kompozisyonun önemini vurgulamak gerekir. Renk ve çizgi hem birlikte hem de kendi başına resmi oluşturabilir. Çizginin ve rengin tarihsel süreç içinde resim sanatı içindeki yeri ve önemi farklılıklar gösterebilir. Çizgi, kuşkusuz resim sanatında çok önemli bir elemandır, hareket duygusunu ifade eder, tanımlar. Ancak, resim sanatı salt çizgiyle açıklanamaz, çizginin ötesinde resim sanatının birçok özelliği vardır. Perspektif, en yalın anlatımla, nesneleri iki boyutlu bir düzlemde üç boyutlu gösterme tekniği ve bir anlamda görsel bilginin düzenlenme yoludur. Resimde kompozisyon ise, en genel anlatımla yüzeyin düzenlenmesidir. Diğer bir deyişle, resim yüzeyinin çizgi, leke, nokta, renk, form, doku, doluluk, boşluk, ışık/gölge, oran/orantı, denge, hareket, düzen gibi plastik değerlerle organize edilmesidir. Resim sanatında da, diğer sanat alanlarında olduğu gibi, sanatçının biçimsel dili (üslup/tarz), resme ait en önemli belirleyicidir. Resim sanatı, yaşayan-canlı bir alan olduğundan değişime açıktır. Diğer bir anlatımla, yukarıda belirtilen temel resim öğeleri, zamana ve kültürel yapılara, sanatçının önceliklerine göre biçim değiştirebilir ve yeniden yorumlanabilir. Sanatçı, özgür bir anlatıcıdır. Sanatçının biçimsel dili, aynı zamanda o sanatçıya ilişkin bir değerler bütünüdür (İlbeyi Demir, 2011).

2.1.4. Karikatür Sanatı

Mizahın önemli türlerinden bir tanesi de günümüzde gazeteden televizyona, afişten reklâmlara hatta ders kitaplarına kadar yayılan karikatürdür. Karikatür (caricature) sözcüğünü ilk kez İtalyan ressam Aniballe Carracci kullanmıştır. Karikatür; İtalyanca "sarıp toplamak, bohçalamak, eşek şakası yapmak, yüklemek", hücum etmek anlamında olan 'caricare'den (yüklemek) gelmektedir. Tıpkı mizah gibi karikatürün de çok sayıda tanımı yapılmıştır. Bu tanımların bir kısmı şu şekildedir: "Karikatür olayların, düşüncelerin, duyguların iki boyutlu mizahi ve abartılı bir ifadesi"; "bir şeyin, bir kimsenin, bir olayın alaylı, insanı güldürecek ve güldürürken de düşündürecek bir biçimde çizilmiş resmi; "kişilerin, şeylerin ve olayların gülmeye ya da gülümsemeye yol açacak bir biçimde temsil edilmesidir" (Akt. Nisan, 2012).

Karikatür evrensel değildir. İmgeler ve simgeler her yerde aynı anlamı vermezler. Bir ülkede güldürü imgesi olan bir konu başka bir ülkede etkisiz kalabilmektedir. Bir ülkede kutsal kabul edilen bir imge başka bir ülkede güldürüye yol açabilmektedir. Ancak yazısız karikatür, uluslararası bir dil kabul edilmektedir. Karikatür yazılı ise, kolay bir çeviri, yapıta bir tür evrensellik kazandırır. Karikatürün anlaşılabilir olması için, sanatçının hangi nedenlerle bu deseni çizdiğini okuyucunun bilmesi gerekir. Arjantin'de siyasal bir durum için yapılan bir karikatür, Hintli bir okuyucu için hiçbir anlam taşımayabilir. Buna karşın birçok ülkede okuyucuların büyük çoğunluğunun anlayacağı ortak temalar vardır, bazen de yerel temaların da çoğunlukta oldukları görülür (Topuz, 1986).

2.1.5. Kuzey Kıbrıs'ta Görsel (Plastik) Sanatlar

Bu başlıkta araştırmanın çalışma konusuyla ilgili olarak görsel sanatlardan yalnızca resim ve karikatür sanatı temel alınmış ve Kuzey Kıbrıs'taki durum tarihsel bir bakış açısıyla özetlenmiştir.

70 yıl gibi kısa bir geçmişi olan Kıbrıs Türk resmi, sanat tarihinde oldukça kısa sayılabilecek bir süreç içerisinde çağdaşlaşma yolunda önemli adımlar atmış genç bir sanat dalı sayılabilir. Kısa tarihsel geçmişi belli resim tavırlarından çok, ancak belli dönemlerle ele

alınabilecek olan Kıbrıs Türk resminin, bir süreç olarak kendisini başka ülkelerin resim hareketlerinden ayırabilecek oldukça özgünsel özellikleri bulunmamaktadır. Bir kez Kıbrıs Türk resmi, Kıbrıs Türklerini toplumsal bir yapı üzerinde tutacak arayışların aydın gereksinimlerini karşılama; kısaca kendisi için bir varlık olma sancılarının paralelinde gelişen bir sanatsal yaratım süreci olarak algılanabilir *(http:llwww.frmtr.com/ku/tur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html.* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

Mehmet Necati (1904-1981), Hasan Öztürk (1904-1981) gibi ressamların yanında önemli bir eğitim almış olan Olga Raufun (1893-1987) görsel sanatlarının başlangıç kuşağı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. 1950'li yıllarda Kıbrıs Türk toplumunun kurumsal bir yapıya kavuşması arayışlarıyla birlikte, Kıbrıs Türk Görsel sanatlarının da çağdaşlığı yakalama anlamındaki çabaları, bir eğitimci ressamlar kuşağının Avrupa' da eğitim görerek adaya dönmeleriyle, resim iş eğitimi, resim ve görsel sanatlar bilincini yaratma çabaları da ilk kez gözlemlenmeye başlanmıştır *(http://www.frmtr.com/kultur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html.* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

Cevdet Çağdaş, Fikri Direkoğlu, İsmet V. Güney ile başlayan eğitimci ressamlar kuşağı, resim uğraşının kendisini bağımsız olarak var edemediği koşullarda, entelektüel bir uğraş olarak bilinç düzeyinde bir biçimleme olması yönünde uğraşmanın yanı sıra sanatçı tavırlarıyla da yeni ressamların yetişmesine ön ayak olmuşlardır. Bu kuşak ressamlarından özellikle İsmet V. Güney, İbrahim Çallı'nın atölyesinde ciddi bir resim deneyiminden geçmiş; empresyonist bir tavır içerisindeki çatışmalarını günümüze kadar getirerek haklı bir ün kazanmıştır *(http://www. frmtr. comlkultur/97092-kibris-turk-resim-sanati html* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

1960'lı yıllar, Kıbrıs Türk resim sanatının eğitimci ressamlar ekseninde, toplum ölçeğinde temellendirildiği yıllardır. Nitekim Ayhan Menteş, Ali Atakan, Salih Oral, Yılmaz H. Hakeri, Emel Samioğlu, Özden Serak (Selenge), Günay Osman, İnci Kansu ve daha kimi sanatçılar resim sanatının sevdirilmesinde çok önemli bir kurum olan Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü çıkışlı olmalarının yanı sıra sanatsal uğraşlarını resim öğretmenliği ile birlikte günümüze kadar sürdüren ressamlar olmuşlardır. Bu dönem sanatçıları içinde yer alan Aylin

Örek ise eğitimini İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi (IDGSA) tamamlamıştır (*http://www.frmtr. comlkultur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html.* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

1970'1i yıllarda, Kıbrıs Türk toplumunda resim sanatının toplumun diğer kurumlarının yanı sıra gelişmesi, yaygınlaşması ile Türkiye'de sanatçı yetiştiren bir kurum olarak İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne ve muadil kurumlara ilgiyi artırmıştır. Bunun sonucunda, akademik uzmanlaşmaya dönük bir sanatçı kişiliği geliştirme disiplininde bir sanatçı kuşak gündeme gelmiştir (*http://www. frmtr. com/kultur/970921-kibris-turk-resim-sanati. html.* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

1970'li yıllarda değerlendirilebilecek önemli sanatçılar arasında bugün etkinlikleri izlenemeyen, ancak 1976'1i yıllarda Kıbrıs ölçeğinde yarışmalı sergilerde ödül kazanmış olan Hasan Amir ve Gültekin Bilge; portre resimleri ile ün kazanan Salih Bayraktar ve Ahmet Üstat; soyut empresyonist resim tavrı ile öne çıkan Emin Çizenel ve Mehmet Oluhan; baskı teknikleri ile resimsel ifade alanı genişleten Türksal ince; düşsel gerçekçi bir hava içinde kendini var eden Nilgün Güney; seramik alanındaki çalışmalarının yanı sıra resim çalışmalarıyla da dikkat çeken Cumhur Deliceırmak, grafik duyarlıklara yerel desenleri katan Hikmet Oluçam ve adı sayılmayan bir dizi sanatçı IDGSA ile toplumun plastik sanatlar hareketindeki yerini almışlardır (*http://www. frmtr. comlkultur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html.* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

1970'1i yıllarda IDGSA'da eğitim görmüş sanatçıların yanı sıra Gazi Eğitim Üniversitesi çıkışlı Güner Pir, gelenekten kaynaklanan figüratif tavrı ile; Feridun Işıman da gündelik yaşam kesitlerinden aktarılan duyarlı kompozisyonları ile önem kazanıyorlardı. Amerika'da eğitim gören Gönen Atakol, geniş espes duyarlılıklarında manzara resimlerine dönük izlenimlerini grafik resim denebilecek bir çizgide sürdürürken; 80'1i yıllarda yine İDGSA çıkışlı Aşık Mene, yeni gerçekçilik (Neo Realizm) temelinde çalışmalarıyla ortaya çıkarken, sonralan grafik resme yönelen Hüseyin Billur ve İtalya'dan Ümit inatçı neredeyse simgesel bir dil kullanarak soyutçu bir anlatım izliyordu. Londra'dan Sümer Erek, soyutlamacı ekspresyonist tavrı ile İlkay Önsoy ise ruhiyat nitelikte sayılabilecek resimleri ile resim

gündernine giriyordu *(http://www.frmtr.comlkultur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014)

Sanatsal etkinliğine ara vermiş Yücel Yazgın da bu dönem öğretmen sanatçılarındandır. Kısa bir süre sonra bu kervana, düşsel gerçekçi resimleri ve duyarlı ruhiyat düzlemlerle sarmallaşan çizgisi ile Ruzen Atakan; soyut ekspresyonist tavrı ile Osman A. Keten, Kemal Ankaç ve Fitiz Ankaç, Kıbrıs Türk resim sanatına katılıyorlardı. En yeni kuşak olarak Lebibe Sonuç, fantastik resim tavrı ile; Birgül Beyazgül baskı tekniklerinden kaynaklanan kompozisyon ve renk duyarlılığıyla; Mustafa Çetin ise günümüz dünyasının karmaşasına karşılık gelen soyutçu ekspresyonist tavırlarıyla resim etkinliklerine başlarfar. Bu arada, akademik eğitim çerçevesinde, resim biçimi arayışları sürerken Kıbrıs Türk resim sanatında kendi kendini yetiştirerek, bir ressam tavrı olarak kişilik kanıtlaması içerisinde olan isimler olmuştur. Bu isimler arasında Mehmet Özeş, Ferylt SOkan, Hikmet Çünçer, Acar Cürsöz ve Hüseyin Sütçüoğlu'ndan söz edilebilir. Sanat yaşı olarak kısa bir [illegible] olan Kıbrıs Türk resminde, figüratiften, ekspresyonist ve soyut ekspresyonistlere kadar uzanan eğilimler izlenmektedir. Çağdaşlaşma hareketleri ile bir paralellik izleyen Kıbrıs Türk resmi, 70 yıl gibi kısa bir geçmişe dayanmasına karşın; bugün dünya sanat metropolleriyle eş zamanlı kendini üretebilen genç bir resimdir *(http://www.frmtr.com/ [illegible] 970921-kibris-turk-resim-sanati.html* adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014).

Çakmak, "Kıbrıs Türk karikatür sanatının kısa bir özeti" başlıklı makalesinde Kuzey Kıbrıs'taki karikatür sanatının tarihsel gelişimini ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Kıbrıs Türk [illegible] Sanatı'nın ilk örnekleri "Davul" mizah gazetesinde görülür. Bu karikatürlerin sahibi, Kıbrıs Türk Basını'nda "Klişeci Rifat" olarak bilinen Ahmet Rifat Efendi'dir (1892-1975). Araştırmacılar, 1940'11 yılların son dönemine kadar, Ahmet Rifat Efendi dışında, Kıbrıs Türk [illegible]nda başka bir karikatürcünün olmadığını belirtirler. 1940 ve 1950'1i yılları arasında, Kıbrıs Türk Basını'nda üç önemli karikatürcünün çizgileri görülmüştür: ismet Vehit Güney, Şevki Çankaya ve Ramiz Gökçe. Üçü de dönemlerinin en etkili çizerleridir. Bu dönemlerde "Yazılı Karikatür" anlayışı etkindir. 1960 ve 1970'li yıllar, Kıbrıs Türk Karikatür Sanatı'nın "[illegible] Dönemi"dir. 1960 yılları öncesinde yayımlanan "Yazılı Karikatür" anlayışı, yerini

daha az yazıyla yansıtılan karikatür türüne bırakır. Çizilen karikatürlerde anlatılmak istenilen konu ve espri, yazı ve çizgiyle bütünleşerek vurgulanmaktadır. 1980'li yıllar, Kıbrıs Türk Karikatür Sanatında önemli bir dönemin başlangıcıdır. 1970'li yıllarda filizlenen "Yazısız Karikatür" (Çizgiyle Mizah) anlayışı, karikatürcü Musa Kayra'nın öncülüğüyle, yerel boyuttan evrensel boyuta taşınır. Bu yıllarda, yerel basının yanı sıra, özellikle uluslararası alanda etkinlik gösterip, başarı sağlayan birçok yeni karikatürcünün imzalarına rastlanır. Musa Kayra, Hüseyin Çakmak, Alper Susuzlu, Mustafa Tozakı, Mehmet Ulubatlı, Cemal Tunceri, Bertan Seyer ve Arif Albayrak... Bu dönemlerde çizilen karikatürlerde, yerel ve evrensel sorunlar-olaylar, ağırlıklı olarak çizgisel yorumla yansıtılır. Anlatılmak istenilen konu ve espri, çeşitli sembol ve simgelerle belirtilir. Bu yöntemle çizilen karikatürler, dünyanın birçok ülkesindeki farklı ulusların ortak sorunlarını yansıtan ve anlaşılır kılan görsel bir dil görevini üstlenmektedir (http://www.kibris.net/kktc/sanatcilarimiz/karikatur/huseyin-cakmak/karikatur_sanati.htm adresinden alındığı tarih 25 Mayıs 2014).

Kıbrıslı Türk Karikatürcüler, 1986 yılına gelininceye dek, bireysel bir şekilde etkinlik göstermişlerdir. Araştırmacılar, çok küçük bir coğrafya üzerinde yaşamalarına ve aynı dönemlerde karikatür çizmelerine rağmen, birçok karikatürcünün, birbirlerinin varlığından habersiz olduklarını belirtirler. Kıbrıslı Türk Karikatürcüler, Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği'nin kurulmasından önceki tarihlerde, çizdikleri karikatürleri gazete ve dergiler aracılığıyla kamuoyuna iletiyorlardı. Kıbrıs Türk Karikatür Sanatı, 1970'li yılların sonlarına doğru, salon ve sokak sergilerinin yanı sıra çeşitli yayınlar aracılığıyla da kamuoyuna iletilmeye başlandı. Ne var ki, birçok karikatürcü mesleki haklarından ve sanatsal işbirliğinden yoksundu. Bunları sağlayacak bir örgüte gereksinim vardı. Bu nedenle, 25 Ocak 1986 tarihinde Serhan Gazioğlu, Alper Susuzlu, Hüseyin Çakmak, Mehmet Ulubatlı, Musa Kayra ve Cemal Tunceri isimli çizerler Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği'ni kurarlar. 1988 yılında Avrupa Karikatürcü Örgütleri Federasyonu (FECO) üyeliğine kabul edilen Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği, uluslararası örgüt kimliği kazanarak FEGO-CYPRUS adı altında farklı bir örgütlenmeye girmiştir. FECO üyeliği nedeniyle, FECO Genel Başkan Yardımcılığına Hüseyin Çakmak; FECO Genel Sekreter Yardımcılığına ise Musa Kayra atanmışlardır.

(http://www.kibris.net/kktc/sanatcilarimiz/karikatur/huseyin-cakmak/karikatur_sanati.htm adresinden alındığı tarih 25 Mayıs 2014).

Kıbrıs Türk Basını'nda bugüne dek 7 tane mizah dergisi yayımlanmıştır: Kokonoz (1908-1810), Akbaba (1897-1898), Davul (1920-1923), Zırıltı (1947-1948), Karga (1964-1965), Amcabey (1965-1966), Akrep (1988-), Lololo (1993-1993). Kıbrıslı Türk karikatürcüler katıldıkları uluslararası yarışmalarda birçok ödül kazanmışlardır. Sözü edilen karikatür sanatçılarından bazıları; Musa Kayra, Alper Susuzlu, Hüseyin Çakmak, Mustafa Tozakı, Bertan Soyar, Arif Albayrak, Cemal Tunceri, Mehmet İlkerli ve Erdinç İlkerli'dir. (http://www.kibris.net/kktc/sanatcilarimiz/karikatur/huseyin-cakmak/karikatur_sanati.htm adresinden alındığı tarih 25 Mayıs 2014).

2.2.1. Eğitim

Eğitim, insanı anlama konusunda insanlığın çağlar boyunca edindiği birikimleri ve insanla ilgili çeşitli bilim alanlarına ait bilgileri kullanarak, çağdaş insanı tanımamıza ve yetiştirmemize olanak verir (Oktay, 2007). Altuntaş (2007) eğitimi, bireyin gelişimini sağlayan, yetenek ve tutumlarının değişmesi ve gelişmesine yardım eden ve içinde yaşadığı toplumla kaynaşmasına hizmet eden bir bilim dalı olarak tanımlamaktadır.

Eğitim kurumlarının başlıca işlevi toplumdaki bireyleri toplumsallaştırmak, toplumdaki bireyleri kültürel mirası aktarmak, bireyleri kendi yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitmek ve toplumu kalkındırmaktır (Erden, 2005). Eğitimde sözü edilen amaçları yerine getirebilmek için çeşitli disiplinler yaratılmıştır. Bu disiplinlerden ya da eğitim alanlarından biri de "sanat eğitimi"dir.

2.2.2. Sanat Eğitimi ve Önemi

Sanat'a göre sanat eğitimi genel eğitimin bir parçasıdır ve okul içi, okul dışı sanatsal eğitimi içine alır. Genel anlamda güzel sanatların tüm alanlarına yönelik eğitim kurumlarında verilen eğitimi ve kurum dışı sanat eğitimini (resim, heykel, mimari, görsel iletişim, fotoğraf, sinema, müzik, dans, tiyatro, edebiyat, tasarım v.b) içerir. Daha dar anlamda ise okullarda

verilen alana ilişkin dersleri (resim, üç boyutlu çalışmalar, grafik, müzik, sanat eğitimi, tasarım) kapsamaktadır (Toy, 2006).

Sanat eğitimi, yetişmekte olanlara ve yetişkinlere, güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratacak biçimde düzenlenmelidir. Sanat eğitiminde, güzel sanatların türleri, tarihsel gelişimi ve ifade gücü uygulamalı çalışmalarla ve örneklerle gösterilmelidir. Ayrıca, sanatın insanın temel gereksinimlerinden biri olduğu hissettirilmelidir. Güzel sanatlar eğitimi, sanatın çeşitli tür ve dallarında beceri kazandırabilecek ve sanat olgusunu tanımaya yönelik bir eğitim süreci olarak planlanmalıdır (San, 1979). Sanat eğitiminin, bireyin kendini tanımasına olanak sağlayan bir süreç olduğu düşünülürse, bireyin diğer eğitim süreçlerindeki etkililiğini de olumlu yönde etkileyebileceği söylenebilir (Kıratlı, 2011).

Sanat eğitimi, sanatçı yetiştirmeye değil, sanatın kendisiyle, yaşayarak, bilgilenerek ve tartışarak karşılaşan bireyleri, bu sanatsal yaşantılar ve deneyler yoluyla bilimde, teknolojide ve sanatta, kısaca düşüncede yaratıcı olarak yetiştirmeye yönelmektedir. Örgün eğitim içindeki sanat eğitimi ise, sanat öğretimini de kapsar ve ilerlemiş ülkelerdeki çağdaş biçimiyle, kuramsal ve uygulamalı yaratıcı sanatsal uğraşları aynı program içine alır (San, 1983).

Kırışoğlu (2005) ise, "Niçin sanat eğitimi?" sorusuna verilecek yanıtların çok çeşitli olduğunu, bu yanıtların;

- Sanat yolu ile kişiye dışavurum olanağı vermek, böylece ruh sağaltımına yardım etmek için,
- Kişinin kendini kanıtlamasına, kimliğini bulmasına olanak tanımak için,
- Kişide her alanda kullanabileceği yaratıcı davranışı geliştirmek için,
- Kişinin sanat yaparak bir üretici olarak, sanatı izleyerek bir tüketici olarak içinde yaşadığı kültüre katkısını sağlamak için,
- Kişide estetik ve pratik yargı gücünün geliştirilmesi için,
- Sanatsal yaratıcılığı geliştirmek için... gibi pek çok şeyin eklenerek sıralanabileceğini belirtir.

Bu araştırmada sanat eğitiminin bir alt boyutu olan görsel sanatlar eğitimi temel alınmıştır. Özsoy (2003), görsel sanatlar eğitiminin insana katkılarını şöyle açıklamaktadır:

i. Görsel sanatlar eğitimi dünyayı etkilemenin, yaftalamanın ötesine giderek eşsizlerin ayırt edilmesini sağlar.

ii. Görsel sanatlar eğitimi çocukların bir sanatsal süreçle ulaştıkları sonlara, sonda değil daha çalışma sırasında ulaştıklarına inanır.

iii. Görsel sanatlar eğitimi algıdaki eşsizliği ve bireyselliği besler, geliştirir, el üstünde tutar.

iv. Görsel sanatlar eğitimi çocuklara çok önemli sorunların çok çeşitli çözüm yolları olduğunu öğretir.

v. Görsel sanatlar eğitimi sözlü ve görsel anlatım yoluyla deneyim ve kavrayışı genişletir, zenginleştirir.

Kıbrıs'ta sanat eğitimi ve özelde de görsel (plastik) sanatlar eğitiminin öneminin cesaretlendirildiği ve geçmişinin uzun yıllar öncesine dayandığı bilinmektedir. Kıbrıs Türk görsel sanatlar eğitiminin belgelere göre tarihi 1914 yılında resim derslerinin programlara kabul edilmesiyle başlamıştır. Kıbrıs Türk eğitim sisteminde yer alan plastik sanatlar eğitimi programları Türkiye'deki resim-iş programları temelinde geliştirilerek uygulamalar yapılmaktadır (Behçet, 1969).

2.2.3. Barış Eğitimi ve Önemi

Barış Eğitimi, çocukları, gençleri ve yetişkinleri; hem aleni hem de yapısal şiddeti önlemek, anlaşmazlıkları barışçıl bir şekilde çözmek, içsel, kişilerarası, gruplar arası, ulusal ya da uluslararası düzeyde barışa yardımcı olan koşulları yaratmak amacıyla etkinleştirecek davranış değişikliklerine yol açabilmek için gerekli olan bilginin, becerilerin, tutumların ve değerlerin geliştirilmesi sürecidir (Yılmaz, 2011).

Barış Eğitimi'nin merkezindeki bazı önemli unsurları vurgulamak önemlidir. Barış Eğitimi, sadece bilgi aktarmayı ve bilgiyi geliştirmeyi değil, davranışlarda değişiklikle-e yol açacak becerileri ve değerleri/tutumları geliştirmeyi de hedeflemektedir. Barış Eğitimi, sadece

alemi ya da fiziksel şiddetin olmayışını değil (olumsuz barış), yapısal şiddetsizliği (olumlu barış) de hedeflemektedir. Yapısal şiddet, yoksulluk, ayrımcılık, fırsatlara haksız erişim, bir toplumun zenginliğinin ve kaynaklarının dağıtılmasına karar vermede haksız güç dağılımı gibi adaletsizlikler anlamına gelmektedir (Yılmaz, 2011).

Barış Eğitimi, farklı seviyelerde -içsel (iç huzur), kişilerarası (insanlar arası barış), [illegible] arası (gruplar ya da toplumlar arası barış), ulusal (bir ülkede barış) ve uluslararası [illegible] ler arası barış)- barışı hedefler. Barış Eğitimi, toplumsal bir çabadır; herhangi bir yaş [illegible] yla ya da okullardaki resmi eğitimle kısıtlı değildir (Yılmaz, 2011). Barış eğitiminin hem okul içinde hem de okul dışında gerçekleştiği düşünüldüğünde sanat eğitiminin barış eğitimiyle ne denli ilişkili olduğu ortaya çıkacaktır. Okulda sanat dersleri aracılığıyla kendini, insanı tanıyan ve anlayan birey barış eğitiminin gerekliliklerini de yerine getirmiş olacaktır. Okul dışında ise, sanatçıların eserleri ile ortak bir dil oluşturacağı ve kendi toplumuna, kültürüne ilişkin durumları da yansıtacağı için ulusal ve evrensel barışa hizmet edebilecektir.

2.2.4. Sanatın, Sanatçının ve Sanat Eğitiminin İnsana Katkısı ve Barış Eğitimindeki İşlevi

Sanatın işlevi ya da işlevleri konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Sanatın asıl işlevinin insana haz vermek olduğunu savunanlar olduğu gibi, bilgi vermek, eğitmek, öykü anlatmak ya da insan ruhunu kötü eğilimlerden arındırmak (katharsis) olduğunu savunanlar da vardır. Sanatın öncelikli işlevi insana haz vermek, onda mutluluk duygusu uyandırmak olsaydı sanatla ilgilenenler yalnızca mutsuz insanlar olurdu. Benzer şekilde sanatın asıl işlevi bilgi vermek de olamaz çünkü bu işi, yani bilgi verme işini sanattan daha iyi yapan bilim ve felsefe vardır. insan ruhunu kötü ya da zararlı eğilimlerden arındırmak ise günümüzde sanatın değil psikolojinin ve psikiyatri biliminin işidir. Sanatın öncelikli işlevi öykü anlatmak ya da insanların öykü dinlemeye duydukları gereksinimi gidermek de olamaz çünkü hiçbir öykü anlatmayan sanat eserleri de vardır. öte yandan sanat, bu işlevlerin hepsini yerine getirmeyi başarabilir de. Yani bir öykü anlatabilir, bilim ve felsefeden farklı olsa da bilgi verebilir, insan ruhu üzerinde sağaltıcı etki sağlayabilir ve haz duygusu uyandırabilir. Fakat bunların hiçbiri

sanatın öncelikli işlevi değildir. Başka deyişle, yukarıdaki işlevlerin tümü sanatın ikincil [redacted]ir. Sanatın öncelikli işlevi, insanı anlamak ve anlatmaya çalışmaktır. Sanatın [redacted] işlevi; dünyayı, yaşamı, insanı ve insan yaşamını yeni bir açıdan görme, idrak etme, [redacted]nlama ve değerlendirme biçimi sunmasıdır da denebilir (İlbeyi Demir, 2011).

Sanatın insanlar üzerinde duygusal yönü yanında düşünsel bir yönü de olmalıdır. [redacted]n bilinçli olarak vermek istediği mesaj eserinden seyirciye kolaylıkla geçebilmelidir. [redacted] ve sürekli devam eden bu alışveriş ile sanatçı ile izleyici arasında bir iletişim süreci [redacted]. Doğru yerde doğru mesajlar ile sanat eseri neredeyse bir eğitim aracı görevini üstlenir (Kanat, 2012).

Sanatın en önemli işlevlerinden biri de sanatın eğiticilik rolüdür. Tolstoya göre, sanatın eğiticilik rolü, insanlara sanat aracılığıyla belli duyguları aşılamakta bulur. İnsanları [redacted]tarda birleştirmek suretiyle sanatın topluma yararlı olacağı kanısındadır (Akt; Kanat, 2012). insancıl çalışmaların tümünün ortak niteliği, insana yararlı olmak olduğuna göre sanatta insana yararlı olmalı, toplumsal ilişkilerin düzenlenmesinde sanatın eğitici yönünü [redacted]rmelidir (Çeçen, 1996).

Sanat eğitimi çocuğun veya yetişkinin;

- Yaratıcılığını geliştirmek,
- Özgüvenini geliştirmek,
- Kendini ifade etmesine olanak sağlamak,
- Deşarj olabilme olanağının ve ortamının sağlanmasına,
- Teknik bilgi ve beceri kazandırmak,
- Bağımsız eleştirel düşünebilme becerilerinin gelişimine,
- Sorumluluk kazanmasına,
- Girişimciliğinin gelişimine,
- Sosyal ve duygusal gelişimine,
- Fiziksel gelişimine,
- Bilişsel gelişimine,
- Dil gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, çocuğun gelişiminde böylesine önemli işlevleri bulunan sanat eğitimi, çocuğun ve yetişkinin tüm eğitim sürecini daha etkili kılabilecek bir güce sahiptir (Kıratlı, 2011).

Yazgın (1998), sanat eğitiminin insanlara ve toplumlara sağlayacağı yararları listelerken "barış" temasının önemli olduğunun altını çizmektedir. Yazgın, "sanat eğitiminin dünya barışının güvencesi" olduğunu ortaya koymaktadır. insanların ve toplumların birbirleriyle anlaşmasında kültür ve estetik beğeninin önemli payı vardır. Bireyin kendi toplumu ve başka ülkelerin insanları ile ortaklıklar kurabilmeleri ancak ortak bazı değerlerin bulunması ile sağlanabilir. Ortak bir estetik anlayış ise dünya toplumları arasında en kolay ortaklık sağlanabilecek öğretidir. Bu anlayışın sağlanabilmesi ise bilimsel bir sanat eğitimi ile mümkündür. Bilimsel sanat eğitimi sonucunda eğitilecek olan kitleler içerisindeki tüm bireyler bu ortaklıkla hem kendi vatandaşları hem de dünya insanları ile barışık olacaklardır.

Limon (2011), sanat ve barışın her zaman bilindik ve doğrusal bir ilişkisi olamayacağının üzerinde durmaktadır. Limon'a göre (2011) sanat ve savaş veya sanat ve terör arasındaki ilişki hep bir kararsızlık içindedir. Elbette sanat, gelişimi açısından barışa ve sükunete ihtiyaç duyar, ancak bu sükunetini geçmişte genellikle savaşı överek kahramanlar yaratmakta kullanması ilginçtir. Geçmişte savaşı ve sebep olduğu ıstırabı kendine konu edinmiş sanat, yaşananların anlatıcısı olarak sanatçı, savaşçılarla asla rekabet halinde olmamıştır. Bu durum kesinlikle birbiriyle ilişiklidir çünkü sanatçının konu olarak savaşa ve savaşçıya ihtiyaç duyduğu kadar savaşın ve savaşçının da ününü duyurmak için sanata ihtiyacı vardır. Ancak bugün bu durum günümüzde kökünden değişmiştir. Bugünün savaşçıları ve teröristleri düğmeye bastıkları anda ünleri medyada ve dünyada yayılmaya başlamaktadır. Hatta bazıları kendilerini eylem sanatçısı olarak bile adlandırmakta, sebep oldukları şeylere bakmaksızın kaydettikleri görüntüleri video-art kisvesi altında yayımlamaktadırlar. Elbette sanat dün olduğu gibi bugün de eleştirel duruşuyla savaşın ve terörün karşısındadır; ancak görüldüğü üzere bazı çağdaş sanat akımları şiddet ve terörle iç içedir.

Akbulut'a (2011) göre bilinmesi gereken bir gerçek, sanatçı bir siyasetçi, sanat da doğrudan siyasal bir araç değildir. Ancak, hem doğrudan hem de dolaylı olarak sanat ve dolayısıyla da sanatçı siyasetin içinde var olagelmiştir. Sanat ideoloji de değildir, ama ideolojilerin itici gücü ya da temelini oluşturan ana unsur olarak karşımıza çıkabilir. Sanat gerçeği de yaratamaz ama gerçeğin gerçekliğini ortaya koyar. Sanat düzeni yıkmaz ya da devrim yapmaz, ama sanat olmadan düzenin değişmesi gerekliliği de ortaya çıkamaz ve devrimler sanatsız gerçekleşemez, çünkü sanat geleceğin inşasında siyasi ütopyalar üretendir. Onun için Camus'nun tanımladığı gibi "her gerçek sanat yaratısı yarın için bir [illegible]." Yaşama seçenekler sunarak onu dönüştürebilmek sanatçının görevi ise, sanatın yaşamı dönüştürebilme gücü ancak siyasetle mümkün olabilecek bir eylemdir.

Sanat eğitiminin barış eğitimine katkıları bağlamında Kıbrıs özelinde bir [illegible]ndirme yapıldığında, tarihsel süreçte önemli gelişmelerin yaşandığı ve sanat eğitimi-barış eğitimi ilişkisinin kurulduğu söylenebilir. Bu noktadan hareketle, Kuzey Kıbrıslı görsel sanatçıların barışa katkıları ile ilgili belli başlı görüşler ve yaşanan olaylar Gökçeoğlu (1985) ve Bilge (2010) aşağıda özet bir biçimde sunulmuştur.

Bedri Rahmi Eyüboğlu 1958 yılında teması barış olan Brüksel'de bir sergiye katılmış ve altın madalya ödülünü kazanmıştır. Eyüboğlu eserinde, 50 santim genişliğinde, 2 metre 27 santim yüksekliğinde, 200 parçadan oluşan ve 100 metrelik mozaik duvar için bir milyona yakın taş parçası kullanmıştır. Daha sonra, 1960 yılında iki toplumun Kıbrıs'ta oluşturduğu ortaklık devleti olan Kıbrıs Cumhuriyeti 1. Fuar'ına sanatsal bir eser olarak "sanatla barışçıl bir köprü kuralım" mesajıyla eserini göndermiştir.

Bugün Kıbrıslı Rumların yönettiği Kıbrıs Cumhuriyetinin bayrağının Kıbrıslı bir Türk olan İsmet Vehit Güney tarafından çizilmiş ve Kıbrıslı Türk sanatçıların barış konusundaki öncülüğü, sorumluluğu bu önemli olay sonucunda görülmüştür. Vehit, aşağıda sunulan bayrakta Kıbrıs'ı bütün bir şekilde çizmiş ve barışı sembolize eden zeytin dallarını kullanmıştır.

Fotoğraf 1. İsmet Vehit Güney (1960) "Kıbrıs Bayrağı"

Bedri Rahmi Eyüboğlu, 1970'li yıllarda İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ne giden ve bugün çoğu yaşamakta olan Kıbrıs Türk plastik sanatçıları yetiştirmiştir. Kıbrıs Türk görsel sanatçılarının önemli bir bölümü 1970'li yıllarda Türkiye'de yükseköğrenimlerini sürdürmüşlerdir. Askeri sıkıyönetimin ortadan kalkmasıyla ve barış ile demokrasi kültürünün gündelik yaşama yansıması sonucunda Türkiye'deki üniversitelerde öğrenim gören Kıbrıslı öğrenciler Kıbrıslı Öğrenim Gençlik Derneklerini de kurarak aydınlanma dönemine girmişlerdir. Böylelikle daha özgürlükçü, sosyal, eşitlikçi, demokrasi ve barış yanlısı bir duruş sergilemişlerdir. Söz konusu öğrenciler bulundukları ortamdan beslenerek daha sonra Kıbrıs'a genel bir ideoloji ile (barışçı gençler olarak) dönmüşlerdir. Bu dönemde yetişen sanatçı Aşık Mene'nin Kıbrıs sorunu ve sanatçıların bu süreçteki sorumlulukları bağlamında şöyle belirtmiştir: *"Daha 1974 savaşının üzerinden çok zaman geçmeden, 3-4 yıl gibi kısa bir süre içerisinde Kıbrıs Türk görsel sanatçıları, iki toplumun yaralarının sarılması ve her iki taraf için yıkımlara neden olan savaş ve çatışma psikolojisinden kurtulması için hem aktif olarak, hem de üretim anlamda çalışarak eserler üretmeye başladı. Adeta barışın tekrardan tesis edilmesi için canla başla çalıştı. özellikle İstanbul başta olmak üzere Kıbrıslı yükseköğrenim gençliğinin bağrından çıkan önemli sayıda sanatçı daha 1977'li yıllarda hızla yükselen barış hareketlerinde yer alarak adeta sanatsal çalışmalarını 'Barış kültürüne" adamıştır."*

Özetle belirtmek gerekirse, Kıbrıs'ta 1974 savaşı sonrasında aradan geçen 40 yıl süresince adada hüküm süren güvensizlik ve gerginlik ortamının giderilmesi, Birleşmiş Milletler gözetiminde yapılacak adil ve kalıcı bir barış ve sürdürülebilir bir anlaşma için Kıbrıslı Türk sanatçılar aktif olarak çalışmış, sadece barış çalışmalarına arabulucu olmakla kalmamış aynı zamanda barış özlemlerini, sanatsal ürünlerine yansıtmış, bunları sergilemiş ve her zaman barış mücadelesinde yerini almıştır. Günümüzde plastik sanatlarda eser veren sanatçıların barışçı ve demokratik tutumlarının Kıbrıs sorunu ve çözümsüzlüğü temelinde çok önemli olduğu söylenmelidir.

2.3. Konuyla İlgili Araştırmalar

Samsun (2008), "Sanatsal yaratım sürecinde sanat-sanatçı ve ideoloji sorunsalı" başlıklı yüksek lisans tezinde, sanatın ve sanatçının ideolojik bir temelde tanımının yapılamayacağını, ancak bunun sanatın ve sanatçının ideolojik bir söylemden yalıtılması anlamına gelmediğini ortaya koymaktadır. Bu, bir sanat yapıtının nasıl dediğini önemserken, ne dediğinin de bir o kadar önemli olduğunu öne sürmektir. Sanat yapıtının ideolojiden, toplumdan soyutlanıp bireyin iç dünyasını yansıtan bir araç (kimine göre bir amaç) haline gelebileceği ya da gelmesinin gerekliliğini savunmak yersizdir. Sanata ideoloji karıştırmamak kimileri için önemli bir koşul haline gelmiştir. Buna karşın çalışmada, "İdeolojisiz sanatçı var mıdır? Üretilen sanat nesnesi üretim koşullarından bağımsız olarak çıkabilir mi? Sanatçının kendi sanat yapma ereğinin ve nedenlerinin çerçevesi nedir?" sorularına cevap aranmaktadır. Samsun, bugüne değin yapılmış sanat eseri çözümlemelerinin eserden hareketle sanatçıya varmak şeklinde olduğunu belirtmektedir ve bu durumun gerçeği yansıtmadığını ileri sürmektedir. Araştırmacıya göre, sanatçı merkezli eser çözümleme, eserin üretildiği dönemin özellikleri göz önünde bulundurup anlamlandırıldığında gerçeği yansıtabilir.

Terzi (2008), "12 Eylül 1980 sonrası sanat-siyaset ilişkisi ve plastik sanatlara etkisi" başlıklı yüksek lisans tezinde, 12 Eylül 1980 sonrası sanatsal olayların siyasal değişimden

nasıl etkilendiğini, 12 Eylül öncesi ve sonrasında Türk sanatındaki değişiklikleri ve siyasetin sanata etkileriyle sanatın siyasete etkilerini incelemiştir. Terzi, dünya sanat tarihinde gözlendiği gibi Türkiye'de 1980 sonrasındaki siyasi ve toplumsal olaylardan sanatın etkilendiğini ortaya koymuş ancak çift taraflı bir etkinin olduğunu belirtmiştir. Sanatın da toplumu ve siyaseti etkilediğini (incelediği resimler temelinde) ortaya koymuştur. Sanatçıların seçtiği konulardan, Batı sanatına yaklaşımlarına kadar birçok konuda 1980 darbesinin etkilerinin olduğu üzerinde durulmuştur.

Gültekin (2009), "Sivil toplum kuruluşlarında kamuoyu oluşturma aracı olarak sanat, sanatçı ve sanat eseri" başlıklı doktora tezinde, toplum ve bireyin birlikte yaşama koşullarını oluşturmada sanatın çok önemli olduğunu belirtmektedir. Sanat aracılığı ile kamuoyu bilgiyi yorumma dönüştürür, yorumu ise eleştirel düşünceyle ifade edebilme zemini bulabilir. Özetle, Türkiye'deki sivil toplum kuruluşlarını bir araya getirmek ve daha etkin olarak ortak faaliyetlerde bulunabilmelerini sağlamak için sanatın ortak bir dil oluşturduğunu ortaya koymaktadır.

Akay (2010), "Çağdaş sanatta politik imge ve sembol uygulamaları" adlı yüksek lisans tezinde, politikanın tarih boyunca sanatçıyı ve sanat akımlarını şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Küreselleşen dünyada yer edinebilme rekabetinde, devletlerin yerlerini aldığı çağda, politikanın sanatta temsil ediliş biçimleri ve sanatçının muhalif tavrı ayrı ve önemli bir yer edinmiştir. Çalışmada, sanatçının ve sanat akımlarının, sanat ortamındaki temsil ediliş biçimlerinin altındaki kültürel, siyasi ve ekonomik ilişkiler tarihi bir perspektif içinde irdelenmiştir. Dünya üzerinde yaşanan savaşlar ve siyasal sistemlerin sanat üzerine yaptırımları ve dönüşüme uğrayan sanatın yüklendiği yeni görevler sorgulanmıştır. Politikadan beslenen sanatçıların sanata yaklaşım biçimleri üzerinde durulmuş ve nasıl muhalif bir tavır sergiledikleri saptanmıştır. Daha sonra politik imgenin oluşum biçimlerini tartışabilmek için, görüntü bombardımanının ve sansürün etkisiyle sanata dönüşen ve imgelerin anlamlarının yüklendikleri yeni görevlere değinilmiştir. Siyasi sistemlerin altında yatan hedef politikaların kitle iletişim araçlarıyla nasıl üzerinin örtüldüğüne vurgu yapılmıştır.

Taşkıran (2010), "Savaş ve sonrası Türk resim sanatında savaş konulu resimlerde figür ifade analizleri (1913-1937) başlıklı yüksek lisans tezinde, 1913-1937 yılları arasında yapılmış savaş temalı resimlerden seçilen örneklerin analizlerine yer verilerek, ifade ve beden dili ile yapılan aktarımın başarısına değinilmiştir. Figür ve ifade hususunda sanatçı ve eserindeki duygusal aktarımın başarısı vurgulanmak suretiyle, ifade (mimik) ve beden dili (jest) bilgisinin öğrencilere sanat eğitimi sürecinde verilmesinin gerekliliği üzerinde durulmuştur. Savaş konulu Türk resminden örneklerle konunun daha iyi açıklanabileceği ve Türk resim sanatı içerisinde özel bir yeri olan Şişli Atölyesi hakkında bilgi verilmiş, figür ifade analizleri üzerinde durulmuştur. Bunun için yüz ifadesi ve beden dili ile ilgili bilimsel verilerden yararlanılmıştır. Taşkıran'a göre Türkiye'de sanat eğitiminde figürlü çalışmaların azalması ya da öğrenciler tarafından bu tür çalışmaların tercih edilmemesi yukarıda bahsedilen nedenden ötürüdür. Bundan dolayı sanat eğitiminin hiçbir konuda eksik kalmaması ve gelişmesi gereğinden hareketle araştırmacı bu tezi oluşturmuştur.

Akbulut (2011), "Sanatta siyasal söylem üzerine görsel çözümlemeler" başlıklı sanatta yeterlik tezinde görüşlerini şöyle açıklamaktadır: "Sanatı bir yansıtma olarak kabul edersek, gerçekte insanın, kendini, doğayı, yaşamı anlattığını kabul etmemiz gerekir. Oysa sanat toplumsal yaşamla, doğayla, çevreyle ve özelde insanla ilişkiye girerek olası evrenler kurarak taklit olmanın ötesine geçerek yeni bir gerçeklik kurar. Bu bağlamda yaşamın gerçeği ile sanatın gerçeği çoğu zaman örtüşmez. Çünkü sanat var olan gerçekle yetinmez, bu nedenle de, yaşama alternatif yeni gerçekler önerir. Bu gerçekle sanatın genelde toplumu ama özelde merkezine koyduğu insanı dönüştürme çabası ya da yaşama dönük yeni ütopyalar önerebilmesi ise onu siyasetle ilişkilendirir. Sanat siyaset ilişkisi bir bakıma sanatçı siyaset ilişkisi ve sanat toplum ilişkisi temeline dayanan bir olgudur. Bu nedenle sanat eseri bir yandan sanatçının bireyselliğinin romantik yansıması olurken, diğer taraftan toplumsal sorumluluğu hisseden bireyin (sanatçının) çağının gerçeklerine karşı bakış açısının yansıması olarak karşımıza çıkar. Hem bireyi hem de toplumsal olanı işleyen sanat, bireyselliktan yola çıksa da aynı zamanda toplumsal özne olan sanatçının içinde yaşadığı

toplumun sosyal, kültürel, siyasi ya da ideolojik niteliklerini de bünyesinde barındıran mallıımlar bütünüdür."

Liman (2011), "Çağdaş özgün baskı resim sanatında politik söylemler" başlıklı doktora tezinde, sanatın birinci olarak politika ile yadsınamaz bir ilişkisi olduğunu belirtmektedir. Tarihsel süreç içerisinde sanat, politik olanın hizmetinde, onun ideolojilerini çekici bir hale getirirken, politik olan da, sanatın yayılmasına yardım etmiştir. Özgün baskı resim sanatı tam bu yayılma noktasında zaten var olan çoğaltılabilme özelliğinden kaynaklanan büyük bir ıı ı,az barındırır. Elbette ideolojilerin yayılmasında özgün olan ve belli bir sayıda da olsa çoğaltılabilen bir şey, tek ve korunması gereken bir şeyden daha etkilidir. Özgün baskı resim sanatı ayrıca sanatçısına yeni/farklı görsel anlatım olanakları sunması bakımından da önemlidir. Politik güncele ilişkin hemen ve istenilen sayıda özgün iş üretme imkanı veren teknikleri ile özgün baskı resim sanatı aynı zamanda sanatçısına güncel olana ilişkin çağdaş/özgür/özgün bir söylem oluşturma imkanı da sunar.

Taşkesen (2011), "Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim bölümleri ile Genel Liselerde verilen görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarına etkileri üzerine bir araştırma" adlı doktora tezinde, Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görsel sanatlar eğitiminin özellikle ortaöğretimde zorunlu ders haline getirilmesini önermiştir. Görsel sanatlar eğitiminin nicelik ve nitelik bakımından artırılmasının eğitim sürecinde önemli kazanımlar sağlayabileceğinin altını çizmiştir.

Nisan (2012), "Siyasal söylemin ve ideolojilerin gazete karikatürlerinde yeniden üretimi (Örnek olay 1982 ve 2010 Anayasa Referandum süreci) başlıklı doktora tezinde, 1982 Anayasası döneminde yayımlanan darbe ürünü karikatürler ile 2010 referandumu Anayasa değişikliği döneminde yayımlanan karikatürleri siyasal söylem bağlamında analiz etmiştir. Söz konusu dönemlerdeki karikatürler söylem-dil ve ideoloji açısından incelenmiştir. Ayrıca karikatür çizerlerinin bağlı oldukları gazetenin ideolojisini yansıtıp yansıtmadıkları da değerlendirilmiştir. Özetle, 1982 ve 2010 referandum Anayasa değişikliği süreçlerinde karikatürlerin, siyasal söylemin ve ideolojilerin üretimi noktasında muhalif ya da yanlı olarak gazetelere yansıdığı görülmüştür. Şöyle ki, sol kanadı temsil eden gazeteler muhalif, sa;

taraf temsil eden gazeteler yanlı bir tavır sergilerken, merkez konumundaki gazeteler ise, 1982 döneminde muhalif, 2010 döneminde ise, her iki tarafı idare edebilecek tarzda hem muhalif hem de yanlı bir tavır içerisinde olmuşlardır.

Kanat (2012), "Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Resim bölümü ile Genel Lise öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi alma durumlarına göre temel değer düzeylerinin incelenmesi" başlıklı doktora tezinde, sanat eğitiminin değerlere etkisini araştırmaya yönelik çalışmalara alanyazında pek rastlanılmadığını ortaya koymuştur. Bu alandaki eksikliklerin giderilmesi gerektiğini düşünmektedir. Doktora tezinde ulaştığı bulguların ışığında okulların ve ailelerin çocuklardan sadece başarı beklememeleri gerektiğinin altını çizmektedir. Çocukların karakter eğitimine de önem verilmesini ve onların aynı zamanda olumlu davranışlar sergilemeleri içinde motive edilmeleri gerektiğini düşünmektedir. Görsel sanatlar eğitiminin nitelik bakımından artırılmasının önemli sonuçlar verebileceğini belirtmektedir.

Lüleci (2013), "İktidar ve sanat" başlıklı doktora tezinde, 1923-1950 yılları arasında Türkiye'de siyasal iktidar ile sanat ve sanatçılar arasında nasıl bir ilişki olduğu konusu ele almış ve bu ilişkinin niteliğini ortaya koymaya çalışmıştır. Bu dönemde Türkiye'deki CHP iktidarı, sanatı bir uygarlık göstergesi olarak görmüş; inkılapların halka iletilmesinde ondan faydalanmış; resim, tiyatro, heykel, mimari, müzik, edebiyat ve sinema gibi sanatların Türkiye'de yerleşmesi, halk tarafından tanınıp benimsenmesi, bu sanat dallarındaki eğitim olanaklarının artırılması ve sanat eserlerinin kamusal alandaki görünürlülüklerinin artırılması ve ülkedeki sanat ortamının dünya sanat çevreleriyle daha fazla etkileşime girmesinin sağlanması açılarından başarılı olmuş; fakat çeşitli ekonomik, sosyal ve siyasal sebeplerden dolayı uluslararası alanda ses getirecek kadar önemli yüksek sanat eserlerinin üretilmesini sağlayamamıştır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Yöntem bölümünde araştırmanın deseni, araştırmanın evren ve örneklemi, veri toplama aracı ve verilen toplanması ile verilerin çözümlenmesi başlıklarına yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel bir çalışmadır. Psikoloji, sosyoloji, antropoloji, eğitim gibi sosyal bilim alanlarında insan ve toplum davranışları incelenmektedir. Bu davranışları sayılarla açıklamak zordur. Ölçümler bize kaç kişinin nasıl davrandığını gösterir, ama "niçin?" sorusuna cevap veremez. İnsan ve grup davranışlarının "niçin"ini anlamaya yönelik araştırmalara niteliksel (qualitative) araştırma denir (Ergün, 2005).

Araştırmanın deseni durum çalışmasına uygun olarak biçimlendirilmiştir. Nitel durum çalışmasının en temel özelliği, bir ya da birkaç durumun derinliğine araştırılmasıdır. Bir durumla ilişkin etkenlerin (ortamlar, bireyler, olaylar, süreçler vb.) bütüncül bir yaklaşımla araştırılarak ilgili durumu nasıl etkiledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendikleri üzerine odaklanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda, araştırmada Kıbrıs'ın kuzeyindeki sanat, sanatçı ve sanat eserlerinin durumu (barış teması temelinde) ele alınmıştır. Araştırmada bütüncül tek durum deseni kullanılmıştır. Buna göre, araştırmanın bütüncül olarak adlandırılmasının nedeni tek analiz biriminin (yalnızca barış teması) temel alınması ile ilgilidir. Buna ek olarak tek durum olarak adlandırmanın nedeni ise, yalnızca Kıbrıs'ın kuzeyinin araştırma alanı olarak seçilmiş olmasıyla ilgilidir.

3.2. Katılımcılar ve Dokümanlar

Araştırmada, araştırmacının ilgi ve uzmanlık alanına uygun olarak görsel sanatlardaki sanatçılarla (ressam ile karikatür sanatçıları ile) çalışılmıştır. Görüşme yapılacak katılımcıları belirlerken "amaçlı örnekleme" yaklaşımından yararlanılmıştır. Amaçlı örnekleme, zengin bilgiye sahip olduğu düşünülen durumların derinlemesine çalışılmasını sağlamaktadır

Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmada amaçlı örnekleme yaklaşımlarından biri olan "kolay ulaşılabilir durum örneklemesi" temel alınmıştır. Araştırmada kolay ulaşılabilir durum örneklemesinin seçilme nedeni ise, araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak içindir. Araştırmacı, yakın ve erişilmesi kolay olan bir grup sanatçıyla görüşmeyi tercih etmiştir. Böylelikle Kıbrıs'ın kuzeyinde barış konusuyla ilgili olduğu düşünülen ve ayrıntılı veri elde edilebilecek toplam 5 ressam ve karikatür sanatçısı ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmada görüşme yapılan sanatçıların ad ve soyadları bilimsel araştırma sürecindeki etik yaklaşıma uygun olarak gizlenmiştir.

Araştırmanın ikinci boyutunda doküman olarak Kuzey Kıbrıs'taki sanatçıların 1974 yılından sonra ürettikleri resimleri ve karikatürleri temel alınmıştır. Resimler ve karikatürler belirlenirken amaçlı örnekleme yaklaşımından yararlanılmıştır. Araştırma kapsamına alınan karikatür sanatçıları ile karikatürlerin "barış" temasıyla ilgili olmasına dikkat edilmiş ve böylelikle barış temalı karikatürler amaçlı olarak araştırma kapsamına alınmıştır. Karikatürler belirlenirken "maksimum çeşitlilik" örneklemesi temel alınmış, böylelikle 1974 sonrasında Kıbrıs'ın farklı bölgelerinde yaşayan, farklı yaşlardaki ve cinsiyetlerdeki sanatçılara ulaşılmıştır. Bunun dışında, araştırma kapsamında incelenen resimlerde de amaçlı örneklemeden yararlanılmıştır. Kıbrıs'ın kuzeyindeki resimlere tek tek ulaşmanın güç olacağı noktasından hareketle (amaçlı olarak) resim sergileri ele alınmış ve özellikle karma sergiler incelenmiştir. Yakın tarihte olması nedeniyle de (son 5 yıl içerisinde) 2009 yılındaki Kıbrıslı Türk ve Rumların katıldığı karma sergideki resimler bu araştırmada görsel doküman olarak kabul edilmiştir. Böylelikle aynı sergi altında yer alan resimlerin incelenmesiyle "benzeşik örneklemeye" yaklaşımı temel alınmıştır.

3.3. Veri Toplama Yolu ve Aracı

Araştırmada veri toplama yolu olarak iki yöntem belirlenmiştir. Bunlar, görüşme ve doküman analizidir. Bir araştırma tekniği olarak görüşme, araştırmacı ile araştırmanın öznesi konumunda yer alan kişi arasında geçen kontrollü ve amaçlı sözel iletişim biçimidir. Araştırmacı, araştırmakta olduğu konu hakkında önceden hazırlamış olduğu soruların

kılavuzluğunda ya da o anda amaçlı sorular yönelterek hedef kişinin düşüncelerini ve duygularını sistematik olarak ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın amacı, hedef kişiye araştırma konusuyla ilgili sorular yönelterek kişinin öznel düşünce ve duygularını sistemli olarak öğrenmek, anlamak ve tanımlamaktır (Türnüklü, 2000).

Araştırmada görüşme tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Yarı-yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmış görüşmeler ile yapılandırılmamış görüşmeler arasında yer alan görüşme türüdür. Yarı-yapılandırılmış görüşmeler için tüm görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır. Kendileriyle görüşülen kişilerin hepsine sorular aynı sırayla sorulur; ancak, kendisiyle görüşülen kişinin görüşme sırasında soruları istediği genişlikte yanıtlamasına izin verilir (Akt; Batu, Kırcaali İftar ve Uzuner, 2004).

Araştırmada kullanılan 6 görüşme sorusu aşağıda sunulmuştur:

i. Sizce görsel sanatçılarımız tarafından 1974'ten bugüne kadar iki toplumun barış içinde bir arada yaşaması için sanatsal üretimler yapıldı mı?

ii. Size göre, Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanatçılar barışın tesisinde aktif görev almışlar mıdır?

iii. Siz, Kuzey Kıbrıs'ta barışa hizmet eden hangi görsel sanatçıları biliyorsunuz?

iv. Barış temasını, hangi çalışmalarınızda ve nasıl ele aldığınızı anlatır mısınız?

v. Barış için sanat dendiğinde ne anlıyorsunuz? Açıklar mısınız?

vi. Kıbrıs'ta iki toplumun yakınlaşmasında ve barışın yapılandırılmasında sizce sanat ne kadar önemlidir?

Soruların geçerliği ile ilgili 2 alan uzmanının (sanat eğitimi uzmanı) görüşüne başvurulmuştur. Görüşmeler gerçekleştirilmeden önce bir kişi ile pilot uygulama gerçekleştirilmiş, görüşmenin ne kadar sürdüğü ve soruların anlaşılıp anlaşılmadığı kontrol edilmiştir. Daha sonra gönüllülük esasına bağlı olarak sanatçılar belirlenmiş ve Şubat 2014-Haziran 2014 döneminde gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, 30 dakikalık bir sürede, tek oturumda ve yüz yüze görüşme yoluyla gerçekleştirilmiştir. Görüşülen kişilerin sesi kaydedilmemiş, görüşmeler not alınmıştır. Elde edilen verilerin sadece tez kapsamında kullanılacağı belirtilmiş ve isim kullanılmayacağı açıklanmıştır.

Araştırmanın doküman analizi bölümünde analiz birimi olarak "karikatür" ve "resim" temel alınmıştır. Karikatür ve resimlerin birincil kaynak olmasına ve başka kitap veya dergilerden alınmamasına dikkat edilmiştir. Karikatürlerin hem siyah-beyaz hem de renkli biçimleri temel alınmış, resimlerde ise farklı tekniklerdeki (sulu boya, yağlı boya, baskı teknikleri vb.) eserler analiz edilmiştir. Görseller belirlenirken 1974 sonrasında çizilmiş olmaları bir sınırlılık olarak belirlenmiştir ve Kıbrıs'taki sanatçılardan kuzeydekiler temel alınmıştır. Araştırmacı kendi algısına uygun olarak ve amaçlı örnekleme bağlı kalarak "barış" temasıyla ilgili görselleri analiz etmek için seçmiş ve araştırmada değerlendirmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada yazılan görüşmeler, karikatür ve resimler içerik analizi yoluyla incelenmiştir. İçerik analizi sözel, yazılı ve diğer materyallerin nesnel ve sistematik bir şekilde incelenmesine olanak tanıyan bilimsel bir yaklaşımdır. İçerik analizi, eldeki yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenmesi ve belirtilmesi işlemi olarak da tanımlanmaktadır. Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla kitap, kitap bölümü, mektup, tarihsel dokümanlar, gazete başlıkları ve yazıları gibi bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanabilir (Tavşancıl ve Aslan, 2001).

Geçerlik ve Güvenirlik: Toplanan veriler ayrıntılı olarak yazılmış ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı açık ve anlaşılır bir biçimde açıklanmıştır. Görüşülen sanatçıların düşüncelerine doğrudan alıntılar yoluyla sık sık yer verilmiş; araştırmanın sonuçları bunlardan yola çıkılarak açıklanmıştır. Böylece çalışmanın geçerlik çalışması yapılmıştır. Araştırma bulguları, kendi içinde tutarlı ve anlamlıdır. Ortaya çıkan kavramlar bir bütünü oluşturacak niteliktedir. Ayrıca, elde edilen bulgular, oluşturulan kavramsal çerçeveyle uyumludur. Veri toplamada bu çerçeveden yararlanılmış; araştırma soruları bu çerçeveye uygun olarak hazırlanmıştır. Kısaca, gerek veri toplama süreçlerinde gerekse verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı olunmuş; bu tutarlığın nasıl sağlandığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Araştırmada, bulguların başka araştırmalarda sınanabilmesi için gerekli açılda~alar bulunmaktadır. Araştırma sonuçlarının benzer ortamlara genellene~iimesi iÇifl a:9ştırma'lf/ar, okuru araştırmanın tüm aşamaları hakkında ayrıntılı bir biçimd\r pilgilendirmiştir. Q)<ur, araştırma sonuçlarından yola çıkarak kendi ortamına doğrudan ge abilir; ancak kendi ortamı için geçerli olabilecek bazı dersler ya da deneyimler çıkarabilir.

Güvenirliği sağlama adına araştırmacı görüşme yaptığı sanatçıları yönlendirmekten kaçınmıştır. Araştırmacı, görsel çözümlemeleriyle ilgili kesin yargılar kullanmaktan kaçınmış, öznel ifadelerini genel geçer doğrular biçiminde ifade etmemiştir. Görüşme yapılan sanatçıların özellikleri betimlenmiş ve ileriki çalışmalarda ulaşılacak bulgularda sağlıklı karşılaştırmaların yapılması konusuna özen gösterilmiştir. Böylece, benzer araştırma yapan diğer araştırmacılar, örneklem oluştururken bu tanımlamaları dikkate alabilir. Son olarak veriler, başkaları tarafından incelenebilecek biçimde saklanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulguları üç başlık halinde sunulmuştur. Buna göre, 1974 [illegible] Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanatçıların (ressam ve karikatür sanatçıları) eserlerinde barış konuları betimlenmiş ve analiz edilmiştir:

i. Karikatür Sanatçılarının Yaşamlarına İlişkin Bilgi ve Barış Konusuyla İlgili Eserleri

ii. Sanatçılarla Yapılan Görüşmeler ve Sanatçıların Eserlerindeki Barış Temasının Değerlendirilmesi

iii. Kıbrıs'ta Gerçekleştirilen İki Toplumlu Karma Resim Sergisinde Yer Alan Kıbrıslı Türk Ressamlar ve Resimleri Hakkında Bilgi

4.1. Kuzey Kıbrıs'ta 1974 Sonrasında Eser Üreten Karikatür Sanatçılarının Yaşamlarına İlişkin Bilgi ve Barış Konusuyla İlgili Eserleri

Bu başlıkta, Kuzey Kıbrıs'ta 1974 sonrasında eser üreten görsel sanatçıların yaşamlarına ilişkin bilgi sunulmuş ve barış konusuyla ilgili eserleri örneklendirilmiştir. Görsel sanatçılar alfabetik sıraya göre aşağıda listelenmiştir:

i. Alper Susuzlu

ii. Arif A. Albayrak

iii. Sertan Soyer

iv. Cemal Tunceli

v. Güner Pir

vi. Hüseyin Çakmak

vii. İsmet Vehit Güney

viii. Musa Kayra

ix. Mustafa C. Azizoğlu

x. Mustafa Tozakı

xi. Mehmet Ulubatlı

xii. Ramiz Gökçe

xiii. Sevcan Çerkez

xiv. Utku Karsu

Yukarıda sunulan listeye göre görsel sanatçıların yaşamlarına ilişkin bilgi sunulmuş ve 1974 sonrasındaki barış temalı eserleri örneklendirilmiştir.

i. **Alper Susuzlu**

1954 yılında Baf'ın Susuz köyünde doğdu. Karikatür, mizahi tiyatro, mizahi skeç ve mizahi oyun alanında üretimler yaptı. Kıbrıs'ta ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki birçok gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlanmıştır. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği kurucu üyesidir. 1986-1990 yıllarında Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği Genel Sekreterliği görevinde bulundu. "Evrenselleşme Dönemi"nin (1980-1990) öncülerindendir. Kıbrıs, Türkiye, İngiltere, Japonya ve Makedonya'da kişisel karikatür sergileri açtı. Ulusal ve uluslararası karikatür yarışmalarında birçok önemli ödül kazandı.

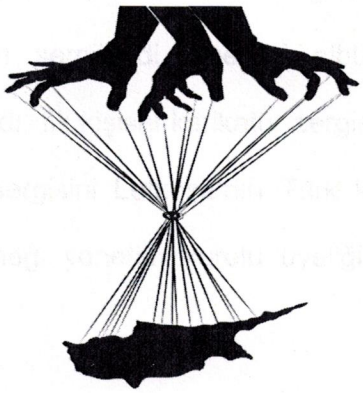

Karikatür 2. Alper Susuzlu (2003) "Buluşma"

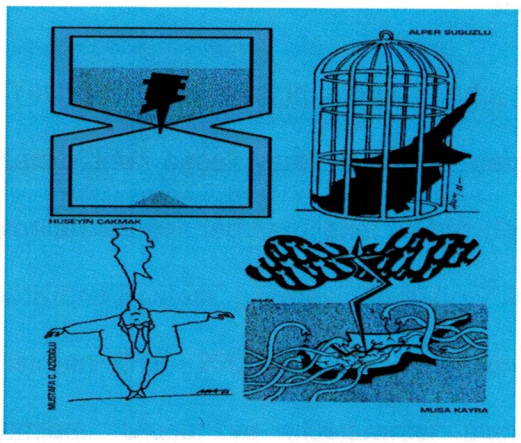

Karikatür 3. Musa Kayra, Mustafa Azizoğlu, Hüseyin Çakmak, Alper Susuzlu (2003)

ii. Arif A. Albayrak

1956'da Bafta doğdu. Kıbrıs'taki birçok gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlandı. Ulusal ve uluslararası alanda düzenlenen karikatür yarışmalarında ödüller kazandı. "Evrenselleşme Dönemi" öncülerindendir. Ulusal ve uluslararası karikatür festivallerinde seçici kurul üyeliği yaptı. Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) Mağusa milletvekili ve Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği yönetim kurulu üyesidir.

iii. Sertan Soyer

1948 Lefkoşa doğumludur. İlk karikatürü Türkiye'deki "Akbaba" mizah dergisinde yayınlandı *(1970)*. "Yeni Düzen", "Akrep", "Afrika" isimli gazetelerde karikatürleri yayımlandı. Çeşitli etkinliklerde karikatürleri sergilendi, eserleri albümlerde yer aldı ve karikatür festivallerinde birçok ödül kazandı. İlk kişisel karikatür sergisini, Lefkoşa'nın Rum kesiminde *(1994)*; ikinci kişisel karikatür sergisini Lefkoşa'nın Türk kesiminde gerçekleştirdi *(1995)*. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği yönetim kurulu üyeliği ve mali sekreter görevlerinde bulundu.

iv. Cemal Tuneli

1952'de Lefke'nin Yeşilyurt (Pendaya) köyünde doğdu. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği kurucu üyesidir. Karikatürleri birçok yerel gazete ve dergide yayımlandı. Ulusal ve uluslararası karikatür yarışmalarında eserleri sergilendi ve hazırlanan karikatür albümlerinde yayımlandı. 1980'li yıllarda "Kıbrıs Postası" gazetesinde "Görev" isimli çizgi roman çalışması yayımlandı.1996 yılında "Isırgan Otu", 2006 yılında "Güldüşün Siyah Noktacıklar" isimli karikatür albümlerini yayımladı. Ulusal ve uluslararası alanda düzenlenen karikatür yarışmalarında birçok ödül kazanmıştır. "Evrenselleşme Dönemi"nin öncülerindendir. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği yönetim kurulu üyesidir.

v. Güner Pir

1949 yılında Baf'ta doğdu. Kıbrıslı Türklerin en önemli ressamlarındandır. Kıbrıs Türk karikatüründe "Yenileşme Dönemi"nin *(1970- 1980)* öncülerindendir. Kıbrıs'ta ilk çizgi roman çalışmasını gerçekleştiren sanatçı, bu çalışmalarının bir bölümünü albüm olarak yayımlamıştır. "Halkın Sesi", "Zaman", "Çarşaf" *(Türkiye)*, "Kıbrıs Postası" isimli gazete ve dergilerde karikatür ve çizgi roman çalışmaları yayımlanmıştır.

Karikatür 4. Güner Pir (1974) "Yazısız"

vi. **Hüseyin Çakmak**

1964 yılında Lefkoşa'da doğdu. Karikatür çizmeye 1976 yılında Türkiye'deki "Gır Gır" mizah dergisinde başladı. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği kurucu üyesidir. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği'nde 23 yıl başkanlık görevinde bulundu. 1983 yılından günümüze, Kıbrıs'ta ve dünyanın çeşitli ülkelerindeki birçok gazete ve dergide karikatürleri yayımlanmıştır. Ulusal ve uluslararası karikatür yarışmalarında birçok ödül kazandı, birçok kez yılın karikatürcüsü seçildi. Kıbrıs Türk karikatür sanatındaki "Evrenselleşme Dönemi"nin (1980 - 1990) öncülerindendir.

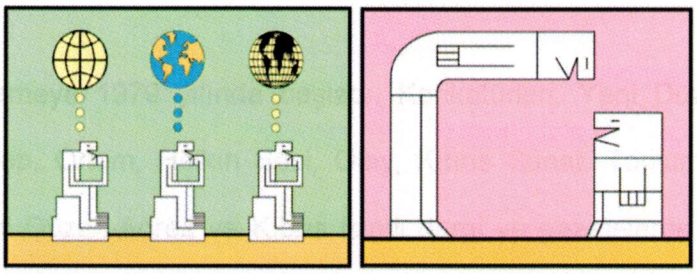

Karikatür* 5-6. *Hüseyin Çakmak (1990) "İki Topluma Mesaj"

vii. **İsmet Vehit Güney**

1932 yılında Limasol'da doğdu. Kıbrıslı Türklerin en önemli ressamlarındandır. "İstiklal" ve "Köylü" isimli gazetelerde karikatürler çizdi. Bu dönemlerde çizdiği karikatürler, Türk *Karikatür Sanatı* ustalarından Cemal Nadir Güler ve Ramiz Gökçe'nin karikatür *tarzına* yakın idi. İsmet Vehit Güney, 1940'ı yıllarda İstiklal Partisi'nin yayın organı "İstiklal" gazetesinde karikatür çizdiği dönemlerde, Kıbrıs İngiliz Koloni Yönetimi'ndeki (1878 - 1960) Lefl<oşa Türk Lisesi'nde Resim Öğretmeni olduğu için, kendisini çekemeyen bazı Kıbrıslı Türk muhalifler, Kıbrıs İngiliz Koloni Yönetimi Eğitim işleri Dairesi'ne yaptıkları jurnaller sonucu "İstiklal" gazetesinde karikatür çizmesini engellemişlerdir. 1959 yılında, Kıbrıs Cumhuriyeti Geçici Hükümeti tarafından düzenlenen bayrak tasarım yarışmasına gönderdiği eser, Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios Michail Christodolou Mouskos tarafından beğenilerek Kıbrıs Cumhuriyeti'nin resmi bayrağı olarak kabul edilmiştir. 2009 yılında vefat etmiştir.

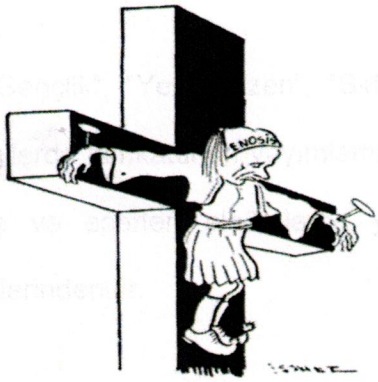

Karikatür 7. İsmet Vehit Güney (1984)

viii. Musa Kayra

Karikatür çizmeye 1979 yılında başladı. Karikatürleri, Yeni Düzen, Söz, Kurtuluş, Kıbrıs Postası, Akrep, Ortam, Halkın Sesi, Olay, Kıbrıs Sanat, Toplum Postası - Londra, Avrupa, Afrika, Yeni Düzen-Adres ve Kıbrıs isimli dergi ve gazetelerde yayımlandı. Kıbrıs, Londra, Bremen ve Ojisek'te kişisel karikatür sergileri açtı. Uluslararası Karikatür Festivalleri'nde eserleri sergilendi, yarışma albümlerinde yer aldı. 1973 yılında Türkiye'de kısa metrajlı çizgi film çalışması gerçekleştirdi. 1983 yılında "Cızgıcıklar", 2005 yılında ise "Karikayra" isimli kişisel karikatür albümlerini yayımladı. 1986 yılında beş arkadaşıyla birlikte Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği'ni kurdu. Uzun yıllar Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği Genel Sekreterliğinde bulundu. Şu anda Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği Başkanı'dır. Ulusal ve uluslararası karikatür festivallerinden 50'yi aşkın ödül kazanmıştır.

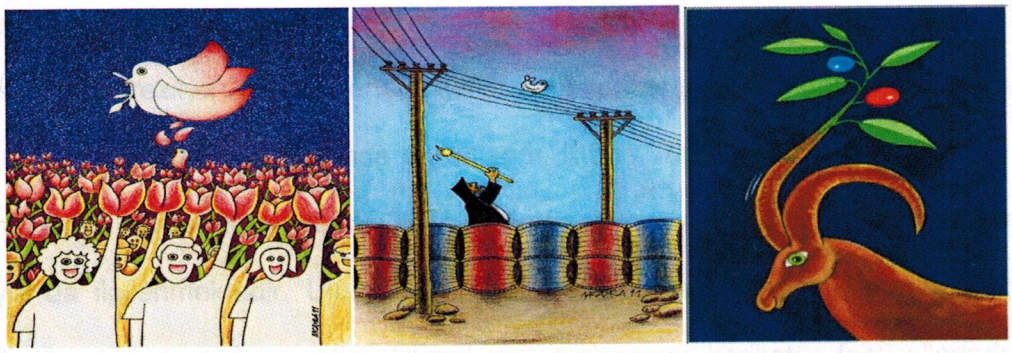

Karikatür 8-9-10. Mustafa Kayra (2002-2003)

ix. Mustafa C. Azizoğlu

1954 Lefkoşa doğdu. "Gençlik", "Yeni Düzen", "Birleşik Kıbrıs", "Turunç", "Cyprus Observer" isimli gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlamıştır. Bazı ulusal ve uluslararası karikatür etkinliklerine katılmış ve eserleri albümlerde yayımlanmıştır. "Evrenselleşme Dönemi'nin (1980-1990) öncülerindendir.

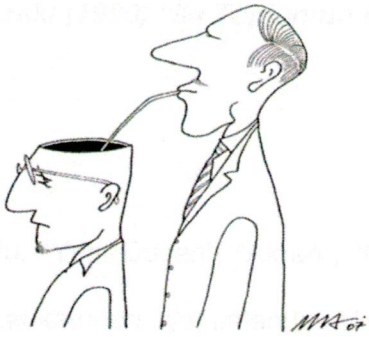

Karikatür 11. Mustafa C. Azizoğlu

x. Mustafa Tozakı

1957 yılında Lefke'de doğdu. Karikatür çizmeye 1982 yılında başladı. Kıbrıs'ta yayımlanan, Ortam, Kıbrıs Postası, Yeni düzen, Akrep, Vatan, Rekortmen ve Kıbrıs isimli gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlandı. Halen Kıbrıs gazetesinin "Ekran" isimli haftalık ilavesinde "Tozlama" başlıklı mizah-karikatür sayfasını hazırlamaktadır. İlk kişisel karikatür sergisini, 1986 yılında, Lefkoşa Atatürk Kültür Merkezi'nde açtı. Kıbrıs'ın yanı sıra, İtalya, Türkiye, Belçika, Hollanda, İsviçre, Kanada, Japonya, Bulgaristan, Almanya, Ingiltere, Yugoslavya ve Brezilya'da düzenlenen uluslararası karikatür festivallerinde eserleri sergilendi ve hazırlan~n karikatür albümlerinde yayımlandı. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği yönetim kurulu üyesi ve Avrupa Karikatürcü Örgütleri Federasyonu (FECO) üyesi olan sanatçı, müzik sanatıyla da ilgilenmektedir. Ulusal ve uluslararası karikatür yarışmalarında "Seçici kurul üyeliği" görevlerinde bulunmuştur. Ulusal ve uluslararası karikatür festivallerinde 7 ödül kazanmış, birçok kez yılın karikatürcüsü seçilmiştir.

Karikatür 12. Mustafa Tozakı (1990) "İki Toplumun Barış için Kucaklaşması"

xi. Mehmet Ulubatlı

1963 yılında Bafta doğdu. "Yeni Düzen", "Akrep", "Öğretmen", "Yeni Düzen Sanat" isimli gazete ve dergilerde karikatürleri yayımlandı. Ulusal ve uluslararası karikatür etkinliklerinde eserleri sergilendi. Birçok yarışmada ödül kazandı. "Evrenselleşme Dönemi"nin öncülerindendir. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği kurucu üyesidir.

Karikatür 13. Mehmet Ulubatlı (2003)

xii. Ramiz Gökçe

1937 yılında Mağusa'da doğdu. Karikatür çizmeye 1953 yılında, Mağusa Namık Kemal Lisesi'nin "Duvar Gazetesi"nde başladı. 1950 kuşağı Kıbrıs Türk karikatür sanatçılarından olan Ramiz Gökçe, 1956 yılında "Çizgi" ismini verdiği ilk kişisel karikatür albümünü yayımladı. 1956 yılında, Kıbrıs İngiliz Koloni Yönetimi Ordusu'nda asker olarak görev yaptığı sırada, "Times of Cyprus" isimli gazetede ilk karikatürlerini çizen günümüzün Amerikalı ünlü karikatürcüsü Ranan Lurie ile aynı gazetede karikatürler çizdi. 1955 yılından

2000 yılına dek çizdiği karikatürlerinin derlendiği "Ramiz Gökçe - İki Çizgi" isimli ikinci kişisel karikatür albümünü yayımladı.1996 yılında, "Kırk Yıl Bir" ismini verdiği ilk kişisel karikatür sergisini Mağusa'da açtı.

Karikatür 14. Ramiz Gökçe (1999) "Kırk Yıl"

xiii. Sevcan Çerkez

1961 yılında ikiz kardeşi Semra Yalçın [Bayhanlı] ile birlikte Lefkoşa'nın Küçük Kaymaklı köyünde doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Lefkoşa'da tamamladı. Resim, karikatür ve seramik sanatçısıdır. 1997 ve 2010 yıllarında ikiz kardeşi Semra Bayhanlı ile birlikte resim sergisi açtı. Birçok karma resim sergisine katıldı. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği'nin düzenlediği karma karikatür sergilerinde eserleri yer aldı. 2002 - 2004 yılları arasında Yeni Düzen gazetesinde günlük ve Yeni Düzen Sanat dergisinde haftalık karikatürleri yayımlandı. Kıbrıs'ta ve Kıbrıs dışında gerçekleştirilen karikatür sergilerine katıldı. 2000 yılından bugüne seramik sanatı ile uğraşmaktadır. Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği yönetim kurulu üyesidir. İnsan boyutunda heykel ve seramik çalışmaları vardır. Birçok uluslararası seramik atölye çalışmalarına katılmıştır. Kıbrıs'taki birçok yaşanılır ortamda gerçekçi veya mizahi tarzdaki seramik heykellerini sergilemektedir. Güney Afrika'da ve Türkiye'de kişisel seramik sergileri açmıştır.

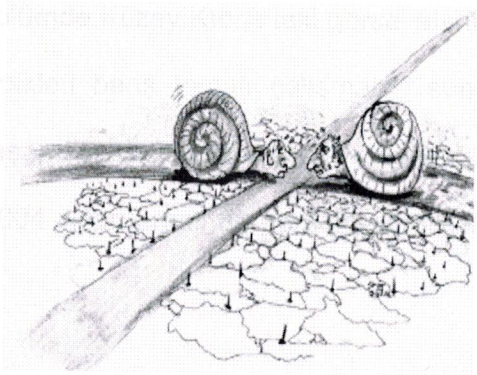

Karikatür 15. Sevcan Çerkez (2003)

xiv. Utku Karsu

1959 yılında Lefkoşa'da doğdu. İlk karikatürü Kıbrıs'ta "Söz" gazetesinde yayımlandı (1977). "Söz", "Kurtuluş", "Ortam", "Halkın Sesi", "Buket", "Akrep", "Çağ Sen", "Kıbrıs", "Sosyalist Gözlem" ve "Kıbrıs Mektubu" isimli dergi ve gazetelerde karikatürleri yayımlandı. 1992 yılında "Ali Babanın Çiftliği" isimli karikatür albümünü yayımladı. Halen "Kıbrıs" gazetesinde profesyonel karikatürcü olarak çalışmaktadır.

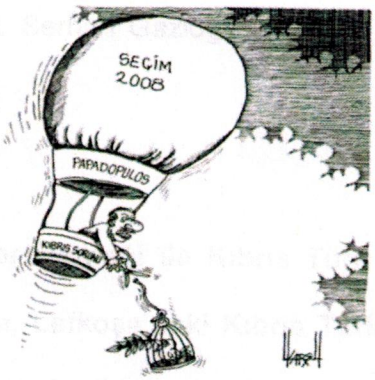

Karikatür 16. Utku Karsu (2008)

Buraya kadar olan bölümde Kuzey Kıbrıs'taki görsel alanlarda eser veren sanatçıların bireysel olarak gerçekleştirdikleri barış temalı çalışmaları sunulmuş ve açıklanmıştır. Bu bölümdeki bulguların ikinci aşamasında ise Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği'ndeki Kıbrıslı Türk sanatçıların 1986 ile 2004 yılları arasında gerçekleştirdikleri barış konulu etkinlikler ele alınmış ve açıklanmıştır.

i. Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği ile Kıbrıs Türk Barış Derneği işbirliğinde, "Dünya Barış Günü" etkinlikleri kapsamında, Lefkoşa'daki Mevlevi Müzesi önünde, açık havada ve ip üzerinde "Barış" konulu karma karikatür sergisi

Sergide eserleri yer alan Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği üyeleri: Hüseyin Çakmak, M. Serhan Gazioğlu, Mustafa Tozakı, Mehmet Ulubatlı. [6-7 Eylül 1986, Lefkoşa]

ii. Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği ile Otelcilik ve Turizm Mezunları Birliği [OTM] işbirliğinde Girne Kalesi'nde, "Barış, Turizm ve Barış" konulu karma karikatür sergisi.

Sergide eserleri yer alan Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği üyeleri: Hüseyin Çakmak, Alper Susuzlu, Musa Kayra, M. Serhan Gazioğlu, Mustafa Tozakı, Mehmet Ulubatlı... [27 Eylül –4 Ekim 1986, Girne]

iii. Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği ile Kıbrıs Türk Barış Derneği "Dünya Barış Günü" etkinlikleri kapsamında, Lefkoşa'daki Kıbrıs Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nde, "Barış" konulu karma karikatür sergisi.

Sergide eserleri yer alan Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği üyeleri: Hüseyin Çakmak, Sertan Seyer, Alper Susuzlu, Musa Kayra, Arif A. Albayrak, M. Serhan Gazioğlu, Mehmet Ulubatlı, Mustafa Tozakı. [1 - 5 Eylül 1989, Lefkoşa]

iv. Limasol Belediyesi'nin daveti üzerine, Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği üyelerinin eserlerinin Limasol Belediyesi Kültür Merkezi'nde sergilenmesi.

Sergide eserleri yer alan Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği üyeleri: Musa Kayra, Ramiz Gökçe, Sertan Sayer, Arif A. Albayrak, M. Serhan Gazioğlu, Mehmet Ulubatlı, Hüseyin Çakmak, Mustafa Tozakı... [26 - 30 Mayıs 1991, Limasol]

v. Kıbrıslı Türk Karikatürcüler Derneği ve Kıbrıs Rum Amatör Ressamlar Birliği [EN-AZ], Lefkoşa'nın Rum Kesimi'nde [Mağusa Kapısı Kültür Merkezi] Kıbrıslı Rum, Türk, Maronit, Ermeni, Latin çocukların eserlerinden oluşan "Barış" konulu resim - karikatür sergisi

Sergi, 7-14 Ekim 1992 tarihlerinde Lefkoşa'da ve 31 Ocak-05 Şubat 1993 tarihlerinde Mağusa'da gerçekleşmiştir.

vi. "Dünya Barış Günü" nedeni ile 1 Eylül 2012 tarihinde, SİM TV tarafından hazırlanan özel bir programda "Barış" ve "Savaş Karşıtı" konulu karikatürler ekranda yayımlanmıştır.

Programa, Kıbrıs Türk Karikatürcüler Derneği üyeleri M. Serhan Gazioğlu, Musa Kayra, Hüseyin Çakmak, Mustafa C. Azizoğlu, Mehmet Ulubatlı, Cemal Tunceri, Arif A. Albayrak, Serkan Sürek, Dolgun Dalgıçoğlu ve Cengiz Beysoydan katılmıştır. [1 Eylül 2012, Lefkoşa]

Kıbrıs'ın kuzeyindeki karikatür sanatçılarının 1974 sonrasındaki yukarıda betimlenen eserleri incelendiğinde aşağıdaki yorumlar yapılabilir:

i. Karikatürlerde barışı anlatmak için genellikle beyaz güvercinler, yaseminler ve zeytin ağaçları kullanılmıştır.

ii. Kıbrıs haritası karikatürlerde yoğun bir biçimde kullanılmıştır. Kıbrıs haritasında savaşı ve çözümsüzlüğü anlatmak için siyah renkten yararlanılmış ve sınırlar belirgin

hatlarda kalınca bir biçimde çizilmiştir. Buna ek olarak, el ve iplerle Kıbrıs bağlanmış kafesin içine yerleştirilmiş, yılanlarla doldurulmuş ve kum saati içine yerleştirilmiştir. Tüm bunlar, Kıbrıs'ın içinde bulunduğu çözümsüzlüğü ve sorunları anlatmak için yapılmıştır.

iii. Karikatürlerde yoğun bir biçimde insanlar ele alınmıştır. Eli havada ve çiçek tutan insanlar ve kucaklaşan insanlarla adadaki barış anlatılmak istenmiştir. öte yandan adanın içinde bulunduğu çıkmazı ve sorunları anlatmak için de insanlara karikatürlerde sıklıkla yer verilmiştir. Örneğin, sorunların büyüklüğünü göstermek için hamile bir kadın resmedilmiştir. Ayrıca Kıbrıs'taki insanları tek tipleştiğini anlatan robot insanlar kullanılmış ve bu karikatürlerde insanların yüz ifadeleri belirginleştirilmiştir. Mutsuz, somurtkan, sinirli, çaresiz ve yorgun yüzler karikatürlerde yer almıştır.

iv. Karikatürlerde Kıbrıs'taki barış sürecinin ne kadar uzun sürdüğünü ve yavaş ilerlediğini anlatmak için salyangozdan yararlanılmıştır. Birçok karikatürde salyangozun kullanıldığı görülmektedir.

v. Karikatürlerde dini motiflere ve milliyetçi öğelere de yer verildiği görülmektedir. örneğin rahiplerin ve askerlerin karikatürlerde sıklıkla yer aldığı ve barış konusunda etkin oldukları gözlenmektedir.

vi. Karikatürlere verilen adlar, Kıbrıs'taki barış sürecine ilişkin önemli ipuçları sunmaktadır. Buluşma, kucaklaşma gibi adlarda umut ve özlem hissedilirken, kırk yıl gibi bir adda ise barışın ne kadar zamandır gerçekleşmediği ve umutsuzluk hissedilmektedir.

Kıbrıs'ın kuzeyindeki 1974 sonrasındaki görsel eserler, özellikle de karikatürler incelendiğinde halk eğitimi ve yetişkin eğitimi bağlamında toplumsal katkı sağlandığı belirtilmelidir. Karikatürlerde sunulan iletilerde her iki toplumun da barış sürecinde etkin olması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Eleştirilerin de dengeli bir biçimde yapıldığı ve toplumsal huzurun, güvenin sağlanmasında görsel sanat eserlerinin önemli birer araç olduğu

düşünülmektedir. Aşağıdaki karikatür örneğinde görüldüğü gibi, yetişkin yani halk eğitimi temelinde Kıbrıs'taki her iki topluma önemli mesajların sunulduğu söylenmelidir.

***Karikatür* 17. İsimsiz**

Yukarıdaki karikatür incelendiğinde, yorumlarda belirtildiği gibi, güvercinler ve zeytin dalları barışı simgelemektedir. Ataşlardaki mavi ve kırmızı renk ise Türk ve Rum toplumlarını temsil etmektedir. Kıbrıs haritasının sarı renkte ve ortadan ikiye bölünmemiş olması (ve siyah olmaması) barışa ilişkin umudu çağrıştırmaktadır: Buna karşın, güvercinlerin ataşlarla Kıbrıs'a tutturulmuş olmaları da önemli bir durumdur. Bu durum, her iki güvercinin de tam olarak özgür olmadığını düşündürmektedir.

4.2. Sanatçılarla Yapılan Görüşmeler ve Sanatçıların Eserlerindeki Barış Temasının Değerlendirilmesi

Bu bölümde Kıbrıs'ın kuzeyindeki görsel sanat dallarından resim ve karikatür alanlarında eser veren sanatçılarla yapılan görüşmelere yer verilmiş ve araştırmanın konusu olan barış teması çerçevesinde değerlendirme yapılmıştır. Görüşme yapılan beş sanatçının ad ve soyadları kullanılmamış ve yapılan alıntılarda S1, S2, S3, S4 ve S5 biçiminde kısaltmalara başvurulmuştur. Burada kullanılan "S" sanatçı sözcüğünü karşılamaktadır. İkinci bölümdeki bulgular her soru temelinde sunulmuş ve bir soruda 5 sanatçının görüşü belirtilerek yorumlanmıştır.

i. Sizce görsel sanatçılarımız tarafından 1974'ten bugüne kadar iki toplumun barış içinde bir arada yaşaması için sanatsal üretimler yapıldı mı?

Görüşme sorusuyla ilgili 5 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Evet yapıldı. 25 sene önce yapılan Pan Cyprian sergisini örnek olarak gösterebilirim. Pan Cyprian uzun yıllar devam etmiştir." S1

"Sanatsal üretim ve sanatçıların barış yanlısı aktivist eylemleri ayrı ele alınmalıdır. İçeriksel olarak barışa yönelik çalışmaların sanatsal yetkinliği sorgulanmalıdır." S2

"Gruplar halinde, ikili veya çoklu sergiler yapıldı. EMAA ile Nicosia Panayi, Arap Ahmet Kültür Evinde kendi sanatlarını göstermişler ve çalışmaları kitap haline getirilmiştir. "Aynı Gökyüzü Altında" adlı bir sergi de yapılmıştır. Bu sergiye her iki toplumdan en az 10'ar kişi katılmıştır. En önemlisi ise 2004 yılında kapılar açılmıştır. Ledra Palas'ta "İki Yarım Bir Bütün" başlıklı sergi gerçekleştirilmiş, 6 metrelik kağıtlar kullanılmıştır. Sergideki eserler önce Saçaklı Evde sonra da Limasol Miro Salonunda sergilenmiştir." S3

"Evet yapıldı. 25 sene önce yapılan Pan Cyprian sergisi yapılmıştır." S4

"1974 yılından günümüze iki toplumun barış içerisinde ve bir arada yaşaması için gerçekleştirilen bazı önemli sanatsal etkinlikler şunlardır: Alper Susuzlu ve Mehmet Ulubatlı tarafından, '35!2 Mil Kare Kıbrıs' adı ile 10 metrelik bir tuval üzerine yansıtılan resim sergisi. Söz konusu eser Kuzey ve Güney Kıbrıs'ta sergilendikten sonra BM Kıbrıs Temsilciliğine verilmiştir." S5

Görüşme yapılan sanatçıların yanıtları değerlendirildiğinde 1974'ten sonra Kuzey Kıbrıs'ta birden fazla sayıda ve farklı adlarda birçok serginin yapıldığı görülmektedir. Bu sergilerde farklı sanatçıların yer aldığı da söylenebilir. Söz konusu sergileri farklı kurumların desteklediği de belirtilmelidir. Ayrıca, barış temalı sergilerin Kıbrıs'ın kuzeyinde ve güneyindeki farklı yerleşim belgelerinde açıldığı görülmüştür. Araştırma bulgulardan hareketle, barış temalı görsel sanatlarla ilgili eserlerin Kıbrıs'ın kuzeyindeki toplumsal,

kültürel, sanatsal ve hatta siyasi gelişimi desteklediği belirtilebilir. Buna karşın, yukarıdaki alıntılar değerlendirildiğinde bir sanatçının görüşü dikkat çekmektedir. S2 kodlu sanatçının görüşüne göre, sergilerin barış amacıyla yapılmış olmaları veya sergilerin adında barış sözcüğünün geçmiş olması yeterli değildir; esas önemli olan sergilerde yer alan eserlerin gerçekten barışa ilişkin "doğru" mesajları verip vermediğidir.

ii. Size göre, Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanatçılar barışın tesisinde aktif görev almışlar mıdır?

Görüşme sorusuyla ilgili 5 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Evet katıldı." S1

"Bildiğim bu konuda -eğer resim sanatından konuşacaksak- sadece ben varım..." S2

"Evet." S3

"Evet, yer aldı." S4

"Lefkoşa Türk Belediye Tiyatrosu ve Satirigo Tiyatrosu'nun çeşitli tarihlerde ortaklaşa veya ayrı ayrı sahneledikleri oyunlar buna örnek olabilir." S5

Bu soruyla ilgili görüşme yapılan sanatçıların görüşleri değerlendirildiğinde, Kuzey Kıbrıs'taki sanatçıların barışın tesisinde aktif görev aldıkları yönünde düşüncelerinin olduğu görülmektedir. Ancak S2 kodlu sanatçı, barışın tesisinde tek kendisinin görev aldığı yönünde görüş belirtmiştir ve dolayısıyla diğer sanatçıların eserlerini barış temasını ele almakta yetersiz bulmuştur. Bu bulgu dikkate değerdir ve ileriki çalışmalarda daha fazla sayıda sanatçının görüşüne başvurulmasının konuyu irdeleme bağlamında önemli olduğunu düşündürmektedir. öte yandan S5 kodlu sanatçı ise görsel sanatlar dendiğinde resim ve karikatürün dışında tiyatro sanatını düşünmüş ve bu yönde yanıt vermiştir. Bu durumun, sanatçının görsel sanatlardaki önceliği ve genel anlamda algısı ile ilgili olduğu söylenebilir.

iii. Siz, Kuzey Kıbrıs'ta barışa hizmet eden hangi görsel sanatçıları biliyorsunuz?

Görüşme sorusuyla ilgili 5 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Hüseyin Çakmak, Serhan Gazioğlu ve Cemal Tunceri gibi sanatçıları örnek verebilirim." S1

"Karikatürcülerin dışında özellikle barış aktivistliği yapan başka bir sanatçı bilmiyorum." S2

"Aşık Mene, Nilgün Güney, Mustafa Hastürk, Emin Çizene/, Osman Keten gibi sanatçılar barışa katkıda bulunmuşlardır." S3

"Hüseyin Çakmak, Musa Kayra, Serhan Gazioğlu, Cemal Tunceri vb." S4

"Ümit inatçı... " S5

Bu sorudaki görüşme bulguları değerlendirildiğinde özellikle karikatür sanatçılarının barış temalı çalışmalarının (ressamlara oranla) daha yoğun olduğu ve dolayısıyla Kıbrıs'taki barış sürecine katkıda bulundukları söylenebilir. Ressamlar içerisinde ise, Ümit inatçı'nın dikkat çektiği ve barış temalı etkinliklerde yer aldığı üzerinde durulmaktadır. Son olarak dikkat çeken bir diğer bulgu ise, erkek sanatçıların isimlerinin kadın sanatçılara oranla daha yoğun bir biçimde dile getirilmiş olmasıdır. Bu sonuca ilişkin ileriki araştırmalarda daha ayrıntılı değerlendirme yapılabilir. Aşağıda henüz gençlik yıllarında iken başarı sergilemiş olan Aşık Mene ile Mustafa Azizoğlu'nun öğrencilik yıllarına ilişkin bir fotoğraf sunulmuştur.

Fotoğraf 18. 1970'li yıllarda resim müfettişi Fikri Direkoğlu 19 Mayıs Lisesi resim sergisi nedeniyle Aşık Mene, Nurhayat Musa, Karikatürist Mustafa Azizoğlu'nu tebrik ederken

iv. Barış temasını, hangi çalışmalarınızda ve nasıl ele aldığınızı anlatır mısınız?

Görüşme sorusuyla ilgili 2 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Barışı savaş karşıtı resimlerle ifade edebiliriz. İki toplumun birlikte yaşayabileceği vurgu/anabilir, barışı simgeleyen güvercinler çizilebilir. Bir diğer yaklaşım ise, ortak örf ve adetlerin çizilmesi ve benzerliklere, ortaklık/ara vurgu yapılmasıdır." S1

"Sanat dikiş nakış işi değil ki..." S2

Bu soruda, doğrudan doğruya sanatçılardan barış temalı eserlerini anlatmaları istenmiştir; ancak görüşme yapılan sanatçılardan ayrıntılı bilgi edinilememiştir. Bunun nedeni, sanatçıların eserlerinde barış temasını tam anlamıyla ele almadıkları ile ilgili olabilir. Oysa bu soruda sanatçılar, eserlerinde barış temasıyla ilgili hangi simgelerden yararlandıklarını ve konuyu nasıl ele aldıklarını daha ayrıntılı betimleyebilirlerdi. Öte yandan S2 kodlu sanatçı, sanatın dikiş nakış olmadığı yönündeki görüşü ile belirli temaların güdümlü olarak sanat eserlerinde yer alması konusunda olumsuz düşündüğünü ifade etmiştir.

v. Barış için sanat dendiğinde ne anlıyorsunuz? Açıklar mısınız?

Görüşme sorusuyla ilgili 5 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Bize öğretilen yanlış her şeye karşı gelerek, din ve şovenizmin insanları ayırdığını ifade ederek barışın evrensel/iğini vurgulamaktır." S1

"Sanat değil daha fazla siyaset anlıyorum..." S2

"Diğer toplumda pay/aşmaktır; hiç kimseyi ötekileştirmeden paylaşmaktır." S3

"Savaşa karşı olan resimlerdir." S4

"Savaş, ırkçılık ve düşmanlık ortamlarında yapılabilecek barış, dostluk ve kardeşlik konulu sanatsal üretimlerdir. Çok az Kıbrıslı Türk sanatçının Kıbrıs'taki barış sürecinin inşasında görev aldığını düşünüyorum..." S5

Bu soruda görsel sanatlarda barış teması görüşme yapılan sanatçıların bakış açısına göre yorumlanmıştır. Sanatçılar, görsel sanatlarda barış temasını birtakım soyut kavramlarla açıklamayı tercih etmişlerdir. Buna göre barış için sanat dendiğinde, paylaşmak, dostluk, kardeşlik gibi sözcükler kullanmışlardır. Ayrıca, görüşme yapılan sanatçılar, barış için sanatın ne olmadığının altını da çizmişlerdir. Şöyle ki, sanatı, ırkçılık, düşmanlık, ötekileştirmek ve savaşmak gibi olguların karşısında görmüşlerdir. S2 kodlu sanatçı ise, konuya daha farklı bir açıdan yaklaşmış ve barış için sanatın ideolojik olduğunu, belirli amaçları yerine getirmek için yapılan çalışmaların sanattan uzaklaşmaya neden olabileceğini belirtmiştir.

vi. Kıbrıs'ta iki toplumun yakınlaşmasında ve barışın yapılandırılmasında sizce sanat ne kadar önemlidir?

Görüşme sorusuyla ilgili 5 sanatçının düşüncelerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve aşağıda sunulmuştur:

"Sanat önemlidir. Sanat sınır tanımaz, özellikle de karikatür. Yeter ki; sanatçının hür fikirleri olsun, barışa ve insanlığa inancı olsun. Karikatür, sanatın en önemli öğe/erinden biridir. Sanat ve toplumu birbirine bağlayan bir sanattır." S1

"Sanatın değerini bilenler ve sanattan beslenenler için zeien barışçıl duygular ön planda dır. Sanatın sosyolojik etkisini düşünürsek bir etkisi olabilir, ancak sadece sanatsal etkinlikler değil sanatçıların siyasi duruşu da önemlidir." S2

"Sanat ve sanatçının toplumlarında yakınlaşmasında öncü ve teşvik edici olmuştur." S3

"Bize öğretilen yanlış şeylere kafa tutacak, din ve şovenizmin insanlığı ayırdığını ifade ederek barışın evrenselliğini ifade edecek konular vurgulandığı sürece sanat önemlidir." S4

"Kıbrıs'ta sanat yeterince ön planda tutulmadığı ve değer verilmediği için iki toplumun yakınlaşması ve barışın korunması mümkün değildir... Barış adına sanatçıların yaptıkları çalışmalarda illa ki barış konusunun yorumlaması gerekmektedir. Dostluk, insan hakları, demokrasi, savaş karşıtı eserler de barış adına yapılabilecek üretimlerdir." S5

Bu soruyla ilgili araştırmaya katılan sanatçıların görüşleri değerlendirildiğinde farklı konulara vurgu yapıldığı ortaya çıkmıştır. Resim ve karikatürün sanattaki yeri (evrensel düzeyde), 1974 sonrasında resim ve karikatür sanatının Kuzey Kıbrıs'taki durumu ve özellikle KKTC'nin kuruluşunun karikatür ve resim sanatını nasıl etkilediğine ilişkin görüşler ortaya konmuştur.

Görüşme yapılan sanatçılardan biri, Kıbrıs Türk Karikatürünün, Dünya Karikatür Sanatı içerisinde ilk 10 ülke arasında yer aldığını ortaya koymuştur (S5). Bir başka sanatçı ise uluslararası düzeyde yarışmalara katılıp ödüller kazanan Kıbrıslı Türk sanatçılar olduğunun altını çizmiştir (S4). Diğer bir sanatçı ise Kıbrıs Türk sanatının evrensel olduğunu, dünyadaki gelişmelerin izlendiğini belirtmiş ve önemli eserler verdiğini düşündüğü sanatçı isimlerini dile getirmiştir (S3). Konuyla ilgili önemli bir eleştiride bulunan S2 kodlu sanatçı şöyle ifade etmiştir: *"Sanat, Kıbrıs Türk toplumunun anlayamadığı ve kavrayamadığı kadar önemlidir. Ne yazık ki Kıbrıs Türk toplumu kendi entelektüel ürünlerine yabancılaşmıştır. Tüm dünyada ilgi gören ve ödül toplayan karikatürcü/erimiz var* ama *toplumumuzun buna değer verdiği yok!"*

Kıbrıs Türk toplumunda 1974 sonrasındaki siyasi değişimin Kıbrıslı Türk sanatçıları ve sanatını etkilediği de ortaya konmuştur. S1 kodlu sanatçı, 1974 sonrasında görsel eserlerin niceliğinde büyük bir artış olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, 1974 sonrasında siyasi karikatür ağırlıklı olmak üzere politik içerikli çizimlerin yapıldığını ileri sürmüştür. Siyasi mesajlar veren eserler dışında sosyal konulara da değinildiği görülmüştür. Diğer bir sanatçı ise (S2), günlük yaşamı ilgilendiren çizimlerin de yapıldığını vurgulamış ve bu durumun sanatçıların bireysel eğilimleriyle ilgili olduğunu belirtmiştir. Buna karşın S5 kodlu sanatçı, *"Hiçbir değişiklik olmadığına inanmaktayım... 30 yıl önce çizdiğimiz bir karikatürü günümüzde yeniden yayımladığımız zaman, siyasi ve sosyal sorunların hala güncelliğini taşıdığını görmekteyiz."* biçiminde bir yorum yapmıştır.

Son olarak KKTC'nin kuruluşunun Kıbrıs Türk sanatını nasıl etkilediğine ilişkin görüşler de ortaya konmuştur. Bu bağlamda Kıbrıs'taki siyasi belirsizliğin ve yıllardır süregelen çözümsüzlüğün Kıbrıs Türk sanatını olumsuz etkilediği, sanatçıların kendi çabalarıyla ve maddi imkanlarıyla dünyaya açılmaya çabaladıkları ve bu durumun sanat yapmayı güçleştirdiği ortaya konmuştur. Konuyla ilgili sanatçı görüşlerinden gerçekleştirilen alıntılar aşağıda sunulmuştur:

"Sanatın varlığı değersizleştirildi. Sanat ve hobi aynı düzlemde algılanmaya başlandı. 'Devlet' eliyle sanat yüzeyselleştirildi ve kendine yabancılaştırıldı." S2

"Kıbrıslı Türk karikatür sanatçısı, günlük karikatür çizmeyi hedef edindi. Benim çizdiğim karikatür siyasetteki yalan, ikiyüzlülük, yalakalık, tutarsızlık, çıkar uğruna her türlü değerin ayaklar altına alınmasıyla ilgilidir. Kıbrıs'ın kuzeyinde bu anlamda malzeme zenginliği vardır." S4

"Sadece görsel sanatlar değil, sanatın tüm dalları dibe vurdu. Kültür ve sanat katledildi, köreltildi. Sanatçılar susturuldu, sindirildi, üretimden kopartıldı." S5

Yukarıda belirtilen eleştiriler, toplumda iç barışın olmadığını ya da sağlanmadığını düşündürmektedir. Şüphesiz böylesine bir durum hem Kıbrıs'ta yaşayan diğer halklarla sağlıklı bir siyasi zeminin oluşmasını hem de barışın sağlanmasını güçlendirmektedir. Sanatın ve sanatçıların da bu süreçte olumsuz etkilendiğini belirtmek gerekmektedir.

4.3. Kıbrıs'ta Gerçekleştirilen İki Toplumlu Barış Sergisinde Yer Alan Kıbrıslı Türk Ressamlar ve Resimleri Hakkında Bilgi

Kıbrıs'ta 1974 sonrasında Türk ve Rumların karma sergilere katıldıkları ve bu sergilerde barış konusunun çalışıldığı gözlenmiştir. Bu araştırmada 2009 yılında gerçekleştirilen karma resim sergisi temel alınmış, sergiye katılan Kıbrıslı Türk sanatçıların eserleri sunulmuş (araştırmanın sınırlılıkları çerçevesinde yalnızca Kıbrıs'ın kuzeyi çalışma kapsamına alınmıştır ve bu nedenle Kıbrıslı Rum sanatçıların eserlerine yer verilmemiştir) ve barış teması temelinde bu sergideki eserler yorumlanmıştır. Bu serginin araştırmaya seçilme nedeni, son beş yıl içerisinde gerçekleştirilmiş olması ve geniş katılımlı olmasıyla ilgilidir.

Bu bölümde önce sanatçıların resimleri sunulmuş, ardından ise barış temasıyla ilişkili genel bir yorum gerçekleştirilmiştir.

Resim 19'da sergiye katılan sanatçılardan olan Nilgün Kozal'ın resmi sunulmuştur.

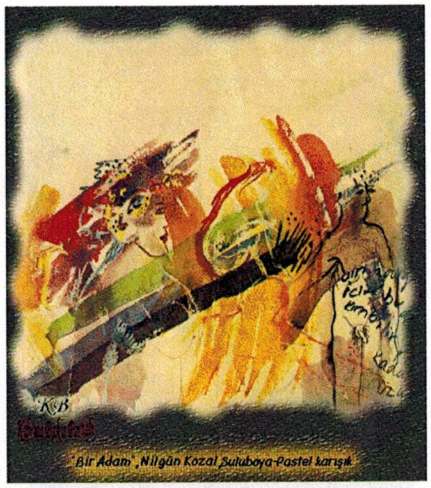

Resim 19. Nilgün Koza/ "Bir Adam" (2009)

Sulu boya - pastel karışık

Resim 20'de sergiye katılan sanatçılardan olan Emin Çizenel'in resmi sunulmuştur.

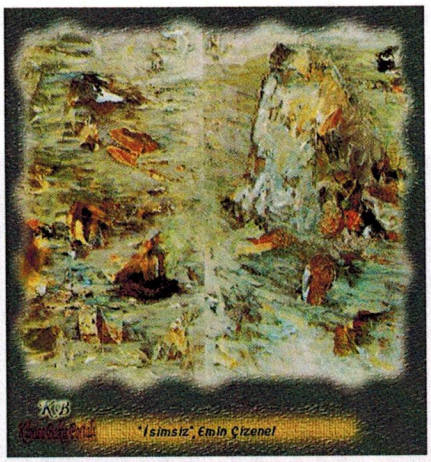

Resim 20. Emin Çizene/ "İsimsiz" (2009)

Karışık teknik

Resim 21 'de sergiye katılan sanatçılardan olan Ali Atakan'ın resmi sunulmuştur.

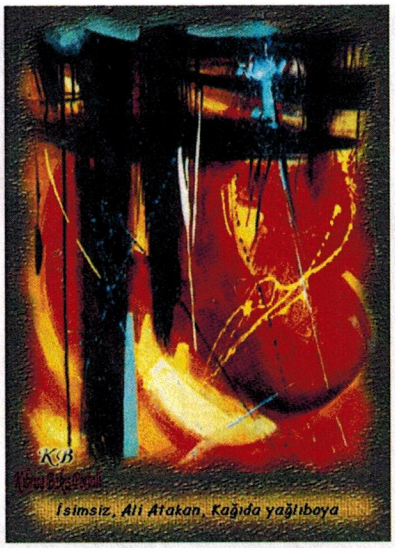

Resim 21. Ali Atakan "İsimsiz" (2009)

Yağlı boya

Resim 22'de sergiye katılan sanatçılardan olan Feryal Sükan'ın resmi sunulmuştur.

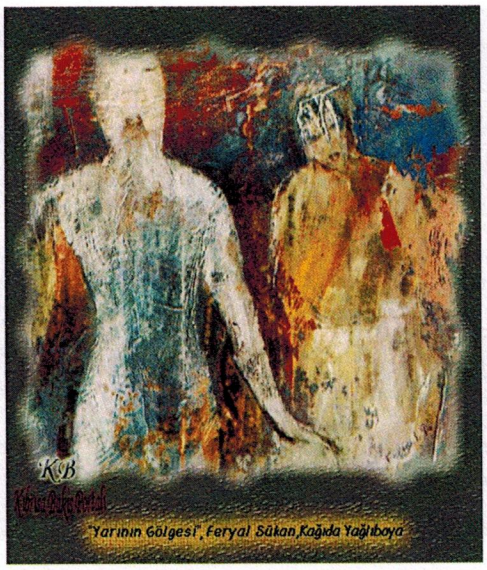

Resim 22. Feryal Sükan "Yarının Gölgesi" (2009)

Yağlı boya

Resim 23'te sergiye katılan sanatçılardan olan İlkay ônsoy'un resmi sunulmuştur.

Resim 23. İlkay Önsoy, "Adam ve Kadın" (2009)

Sulu boya

Resim 24'te sergiye katılan sanatçılardan olan Türksal İnce'nin resmi sunulmuştur.

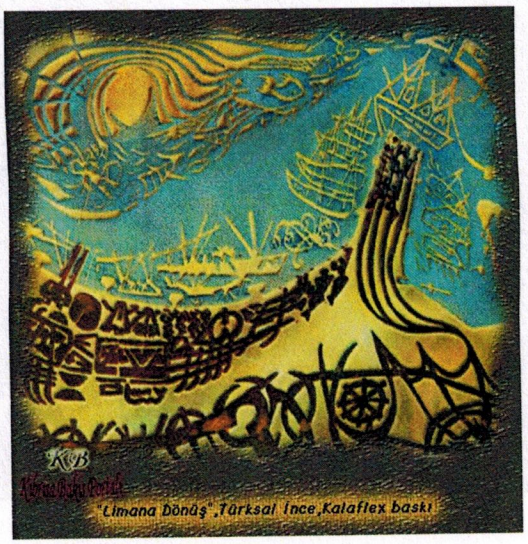

Resim 24. Türksal İnce "Limana Dönüş" (2009)

Kalafleks baskı

Resim 25'te sergiye katılan sanatçılardan olan Mehmet Uluhan'ın resmi sunulmuştur.

Resim 25. Mehmet Uluhan "Armut Kadın" (2009)

Yağlı boya

Resim 26'da sergiye katılan sanatçılardan olan Güner Pir'in resmi sunulmuştur.

Resim 26. Güner Pir "Soluk Bir Soluyuş" (2009)

Yağlı boya

Resim 27'de sergiye katılan sanatçılardan olan Salih Bayraktar'ın resmi sunulmuştur.

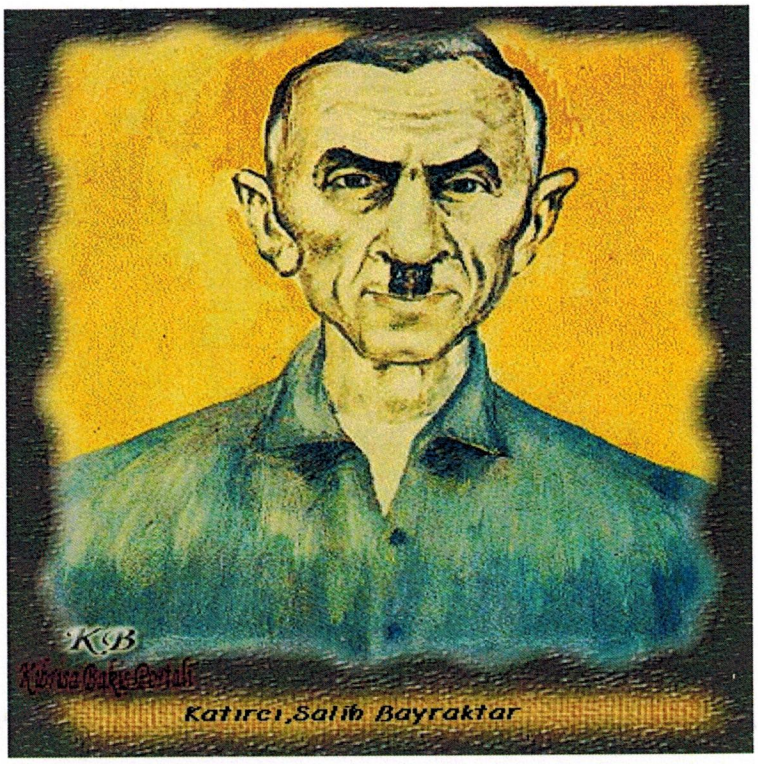

Resim 27. Salih Bayraktar "Katırcı" (2009)

Resim 28'de sergiye katılan sanatçılardan olan Ali Atakan'ın resmi sunulmuştur.

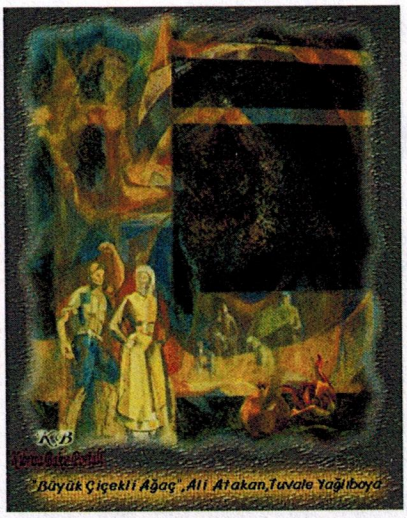

Resim 28. Ali Atakan "Büyük Çiçekli Ağaç" (2009)

Yağlı boya

Resim 29'da sergiye katılan sanatçılardan olan ismet Güney'in resmi sunulmuştur.

Resim 29. İsmet. V. Güney "Ayçiçeği" (2009)

Resim 30'da sergiye katılan sanatçılardan olan Günay Osman Güzelgün'ün resmi sunulmuştur.

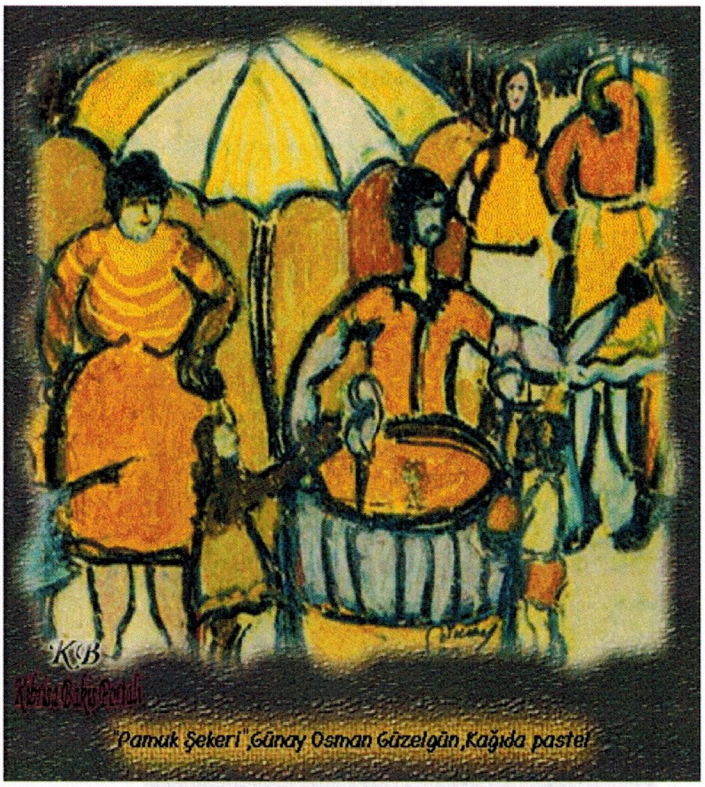

Resim 30. Günay Osman Güze/gün "Pamuk Şekeri" (2009)

Resim 31'de sergiye katılan sanatçılardan olan Yılmaz Hakkı Hakeri'nin resmi sunulmuştur.

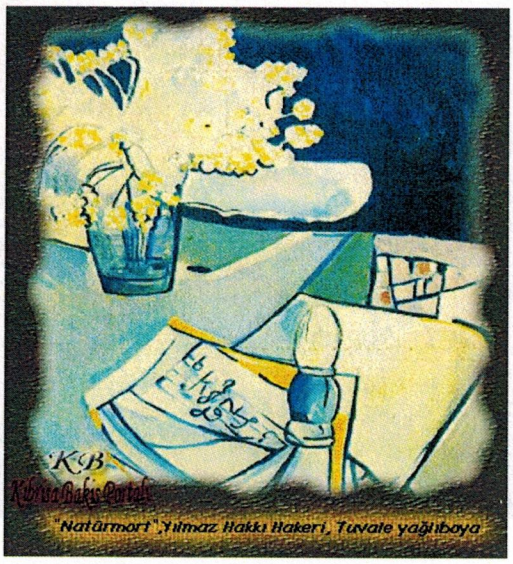

Resim 31. Yılmaz Hakkı Hakeri "Natürmort" (2009)

Yağlı boya

Resim 32'de sergiye katılan sanatçılardan olan Emel Samioğlu'nun resmi sunulmuştur.

Resim 32. Emel Samioğlu "Armoni" (2009)

Yağlı boya

Resim 33'te sergiye katılan sanatçılardan olan Cevdet Çağdaş'ın resmi sunulmuştur.

Resim 33. Cevdet Çağdaş "Dedikodu" (2009)

Sulu boya

Resim 34'te sergiye katılan sanatçılardan olan Hasan ôztürk'ün resmi sunulmuştur.

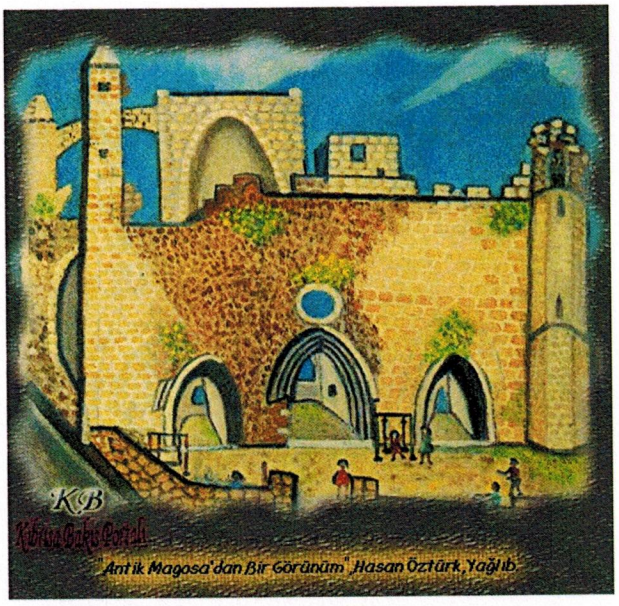

Resim 34. Hasan Öztürk "Antik Mağusa'dan Bir Görünüm" (2009)

Yağlı boya

Resim 35'te sergiye katılan sanatçılardan olan Mehmet Necati'nin resmi sunulmuştur.

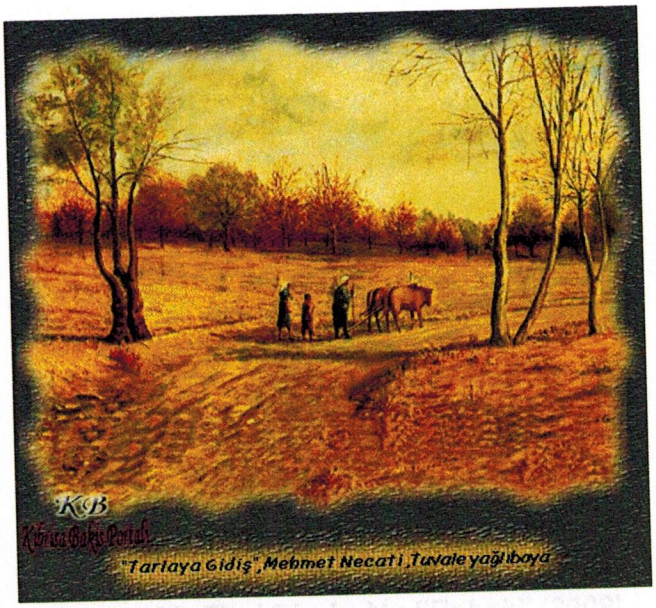

Resim 35. Mehmet Necati "Tarlaya Giriş" (2009)

Yağlı boya

Resim 36'da sergiye katılan sanatçılardan olan Olga Rauf un resmi sunulmuştur.

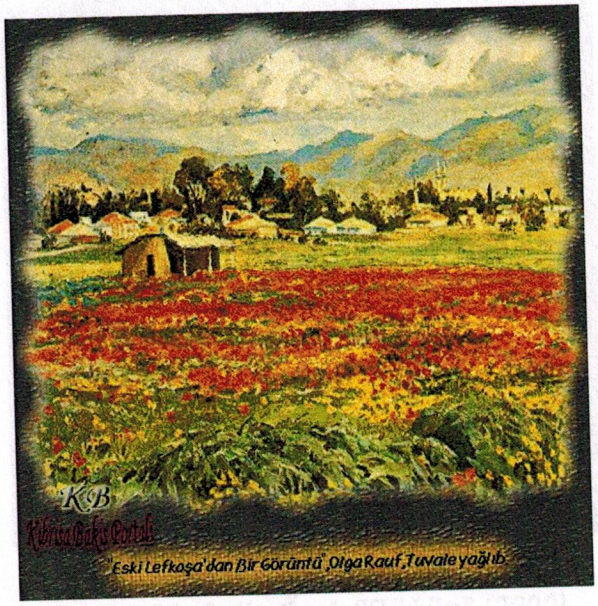

Resim 36. Olga Rauf "Eski Lefkoşa'dan Bir Görüntü" (2009)

Yağlı boya

Resim 37'de sergiye katılan sanatçılardan olan Fikri Direkoğlu'nun resmi sunulmuştur.

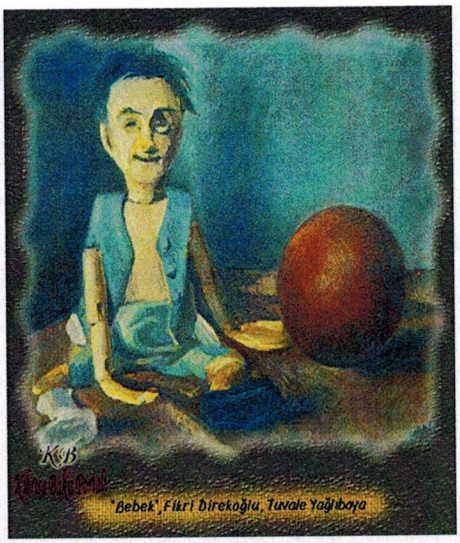

Resim 37. Fikri Direkoğlu "Bebek" (2009)

Yağlı boya

Resim 38'de sergiye katılan sanatçılardan olan Aylin örek'in resmi sunulmuştur.

Resim 38. Aylin Örek "Düğün" (2009)

Yağlı boya

Resim 39'da sergiye katılan sanatçılardan olan Ümit inatçı'nın resmi sunulmuştur.

Resim 39. Ümit İnatçı "Kaos" (2009)

Resim 40'da sergiye katılan sanatçılardan olan Cumhur Deliceırmak'ın resmi sunulmuştur.

Resim 40. Cumhur Deliceırmak "Bin Yıllık Mühür" (2009)

Çinkoya boya tekniği

Resim 41 'de sergiye katılan sanatçılardan olan Aşık Mene'nin resmi sunulmuştur.

Resim 41. Aşık Mene "Kırık Hayatlar" (2009)

Suntaya karışık teknik

Resim 42'de sergiye katılan sanatçılardan olan Ruzen Atakan'ın resmi sunulmuştur.

Resim 42. Ruzen Atakan "İsimsiz" (2009)

Yağlı boya

Resim 43'te sergiye katılan sanatçılardan olan Özden Serak'ın resmi sunulmuştur.

Resim 43. Özden Serak "Zeytin Toplayanlar" (2009)

Resim 44'te sergiye katılan sanatçılardan olan Feridun Işıman'ın resmi sunulmuştur.

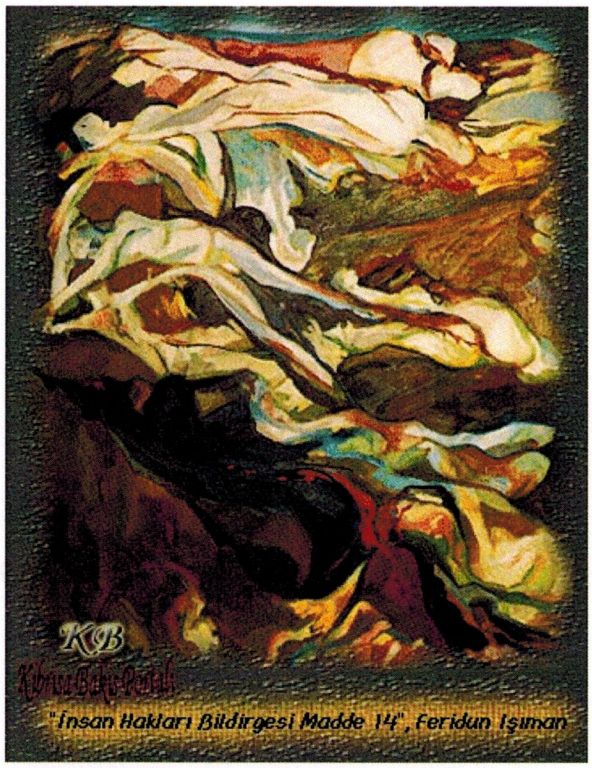

Resim 44. Feridun Işıman "İnsan Hakları Bildirgesi "(2009)

2009 yılında Kıbrıs'taki iki toplumlu (Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum) karma sergiye katılan Kıbrıslı Türk sanatçıların listesi aşağıda sunulmuştur:

i. Nilgün Kozal
ii. Emin Çizenel
iii. Ali Atakan
iv. Feryal Sükan
v. İlkay Önsoy
vi. Türksal İnce
vii. Mehmet Uluhan
viii. Güner Pir
ix. Salih Bayraktar
x. İsmet Vehit Güney
xi. Günay Osman Güzelgün
xii. Yılmaz Hakkı Hakeri
xiii. Emel Samioğlu
xiv. Cevdet Çağdaş
xv. Hasan Öztürk
xvi. Mehmet Necati
xvii. Olga Rauf
xviii. Fikri Direkoğlu
xix. Aylin örek
xx. Ümit inatçı
xxi. Cumhur Deliceırmak
xxii. Aşık Mene
xxiii. Ruzen Atakan
xxiv. Özden Serak
xxv. Feridun Işıman

Araştırma kapsamında incelemeye alınan karma sergideki resimler incelendiğinde ve barış teması ile ilişkilendirildiğinde aşağıdaki yorumlar araştırmacı tarafından yapılmıştır:

- Kıbrıs'ın kuzeyindeki karikatürler incelendiğinde 1974 sonrasında Kıbrıs'taki çözümsüzlüğü ve sorunları temsil eden kimi sembollerin kullanıldığı görülmektedir. Bu sembollerin sınır, siyah renkte Kıbrıs haritası, yılan, ip ve elle bağlanan bir Kıbrıs olduğu görülmektedir. Buna karşın, barışı temsil eden kimi sembollerin ise yasemin, zeytin dalı ve beyaz güvercin olduğu gözlenmektedir. Oysa resim sanatında mesajların örtük olduğu, kimi sembolleri ve figürleri kullanmaktan kaçınıldığı görülmüştür. Yukarıda sunulan resimler incelendiğinde karikatürlerden farklı olarak her resimde farklı öğelere (insan, hayvan, doğa, çeşitli nesneler) rastlanmaktadır. Aynı biçimde somut ve soyut konuların kullanıldığı ve konuların ele alınırken direkt olarak barış temasını işaret etmediği söylenmelidir. Karma sergide Kıbrıslı Rum ve Türk sanatçıların sergi alanını ortak kullanmaları ile toplumsal bir mesaj verdikleri, aynı çatı altında buluşabildikleri söylenebilir. Sergideki eserler incelendiğinde ise amaçlı ya da güdümlü bir biçimde barışa hizmet eden eserlerin yaratılmadığı görülmüştür. Bu sonuç, görüşme yapılan bir sanatçının yorumlarıyla örtüşmüştür. Şöyle ki, sanatta belirli amaçları yerine getirmekten veya empoze etmekten öte estetik ve özgünlük gibi durumların çok daha önemli olduğunu ortaya koyan sanatçıların olduğu söylenebilir.
- Sergide yer alan eserler temel alındığında Kıbrıs kültürüne özgü durumların konu edildiği ve böylelikle birlikteliğe ve ortaklığa vurgu yapıldığı görülmektedir. Özden Serak'ın "Zeytin Toplayanlar" konulu resminde Kıbrıs'a özgü bir durum yansıtılmıştır. Zeytinin barışı temsil eden bir simge olması da önemlidir. Aynı şekilde, Aylin Örek'in "Düğün" çalışması hem Kıbrıs'a özgüdür hem de örtük bir biçimde de olsa birlikteliği, mutluluğu ve iki toplumun barış içinde yaşamasını çağrıştırmaktadır.
- İnsanı temel alan ve insanın mutsuzluğunu yansıtan kimi resimlere de sergide yer verilmiştir. Bu durum ise, Kıbrıs insanın içinde bulunduğu durumu, çözümsüzlüğü ve 1963 ile 1974 savaşlarını yansıtıyor olabilir. Aşık Mene'nin "Kırık Hayatlar", Ümit

İnatçı'nın "Kaos" ve Güner Pir'in "Soluk Bir Soluyuş" adlı çalışmaları bu konuda örnek gösterilebilir.

- Kıbrıs'taki kimi yerleşim bölgeleri de sergideki resimlere konu edilmiştir. Hasan Öztürk'ün "Antik Mağusa'dan Bir Görünüm" adlı çalışması ve Olga Rauf'un "Eski Lefkoşa'dan Bir Görüntü" başlıklı çalışmalarında Kıbrıs'ın kuzeyindeki yerleşim bölgeleri resmedilmiştir. Böylelikle sergiyi izlemek için gelen sanatseverlere Kıbrıs'ın tarihi geçmişine yolculuk yapmaları ve çeşitli yerleşim bölgelerini coğrafik anlamda tanımları için olanak yaratılmıştır. Bu durum da Kıbrıs'taki barış sürecine katkı sağlayabilir.
- Son olarak Feridun Işıman'ın "İnsan Hakları Bildirgesi" adlı çalışmasına evrensel anlamda barışın temsil edildiği; Fikri Direkoğlu'nun "Bebek" adlı çalışmasında yeni bir hayatın, başlangıçların, temizliğin ve saflığın yani barış temasının temsil edildiği söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada 1974 sonrasında Kıbrıslı Türk sanatçılar tarafından üretilen karikatür ve resimlerde barış teması incelenmiştir. Karikatür sanatçılarının daha yoğun bir şekilde ve daha açık (direkt) bir anlatımla barış konusuna yöneldikleri ortaya çıkmıştır. Ressamların ise barış konusunu zaman zaman konu edindikleri ancak daha çok örtük ve soyut bir biçimde konuyu ele aldıkları görülmüştür. Kıbrıslı Türk ressamların karma sergilerle ve Kıbrıslı Rum sanatçılarla biraraya gelerek politik bir duruş sergiledikleri de görülmektedir. Yıllardır barış görüşmelerinin devam ettiği ve henüz sonuçlanmadığı Kıbrıs adasında "barış" konusunun sanatçılar için önemli bir çalışma konusu olduğu bu araştırma bulguları ile net bir biçimde ortaya konmuştur.

Bu çalışmanın bulgularından hareketle ileriki araştırmalarda aşağıdaki konuların ele alınabileceği düşünülmüş ve öneriler aşağıda sunulmuştur:

i. Kuzey Kıbrıs'ta barış teması karikatür ve resim dışındaki güzel sanat dallarında incelenebilir.

ii. Bu çalışmada incelenen barış konusunun tam karşıtı olan savaş, şiddet, saldırganlık gibi konuların Kuzey Kıbrıs'taki görsel sanat eserlerinde nasıl yansıtıldığı araştırılabilir.

iii. Barış temasının Kıbrıslı Rum karikatür ve resim sanatçıları tarafından nasıl ele alındığı değerlendirilebilir ve Kıbrıslı Türklerle karşılaştırma yapılabilir.

iv. Kıbrıslı Türk sanatçıların barış konulu eserlerinde birbirlerini etkileyip etkilemedikleri, etkilediyseler nasıl etkiledikleri konusunda daha ayrıntılı bir çalışma yürütülebilir.

Kaynakça

Akay, P. (2010). Çağdaş sanatta politik imge ve sembol uygulamaları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akbulut, D. (2011). Sanatta siyasal söylem üzerine görsel çözümlemeler. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akdoğan, B. (2003). Sanat, sanatçı, sanat Eseri ve ahlak. *Ankara Üniversitesi ilahiyat Fakültesi Dergisi,* 42: 213-245.

Altuntaş, S. (2007). "Eğitimin temel kavramları", *Eğitim bilimine giriş,* (Ed. Z. Cafoğlu), Ankara: Grafiker Yayıncılık.

Artun, A. (2008). *Sanat, siyaset, kültür çağında sanat ve kültürel politika.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Batu, E. S., Kırcaali-İftar, G., & Uzuner, Y. (2000). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi özel Eğitim Dergisi,* 5(2): 33-50.

Behcet, H. (1969). *Kıbrıs Türk maarif tarihi (1571-1968),* Lefkoşa.

Bilge, Ö. (2010). Bedri Rahmi'nin 52 yıllık kayıp duvarı Kıbrıs'ta çıktı. Hürriyet Gazetesi'nin 23 Ekim 2010 tarihli sayısından alınmıştır.

Çeçen, A. (1996). Kültür ve politika. (2. Baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları.

Denizli, İ. (2007). Kıbrıs'ta bulunan Türk ve Rum eğitim kurumlarında plastik sanatlar eğitiminin alt yapı (bina, personel ve araç gereç) inncelemesi: Ortak noktalar ve farklılıklar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş.* İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Ergün, M. (2005). Bilimsel araştırma yöntemleri, *http://www.egitim.aku.edu.tr/nitelarastirma.ppt#256* adresinden alınmıştır. Erişim: 10 Ekim 2014.

Erinç, S. M. (2009). *Sanat sosyolojisine giriş.* Ankara: ütopya Yayınları.

Ersoy, A. (1983). *Sanat kavramlarına giriş.* İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.

Gökaydın, N. (2002). *Temel sanat eğitimi.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Gökçeoğlu, M. (1985). *Tezler ve sözler I.* Lefkoşa: İleri Basımevi.

Gültekin, T. (2009). Sivil toplum kuruluşlarında kamuoyu oluşturma aracı olarak sanat, sanatçı ve sanat eseri. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

İlbeyi Demir, G. (2011). "Resim sanatı" *Güzel sanatlar,* (Ed. Hakan Savaş), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.

Kanat, S. (2012). Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi Resim bölümü ile Genel Lise öğrencilerinin görsel sanatlar eğitimi alma durumlarına göre temel değer düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kıratlı, A. D. (2011). "Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi", *Görsel sanatlar eğitimi,* (Ed. Suzan Duygu Bedir Erişti). Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.

Kırışoğlu, O. T. (2005). *Sanatta eğitim.* (3. Baskı), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Limon, B. (2011). Çağdaş özgün baskı resim sanatında politik söylemler. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Lüleci, Y. (2013). İktidar ve sanat (1923-1950). Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Nisan, F. (2012). Siyasal söylemin ve ideolojilerin gazete karikatürlerinde yeniden üretimi (Örnek olay 1982 ve 2010 Anayasa Referandum süreci).Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Oktay, A. (2007). Eğitimin temel kavramları ve eğitim düşüncesinin tarihsel gelişimi. *Eğitim bitimitıe giriş*, (Ed. A. Oktay), Ankara: PegemA Yayıncılık.

Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi: Resim-iş eğitiminin tarihsel ve düşünsel temelleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Samsun, M. (2008). Sanatsal yaratım sürecinde sanat-sanatçı ve ideoloji sorunsalı. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

San, İ. (1979). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

San, İ. (1983). Kültür aktarımı ve çağdaş kültür sorunu içinde sanat eğitiminin yeri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(16): 137-145.

Savaş, H. (2013). "Sanat ve sanatın sınıflandırılması", *Güzel sanatlar*, **(Ed.** Hakan Savaş), Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Yayınları, Eskişehir.

Şişman, A. (2006). *Sanata ve sanat kavramlarına giriş.* İstanbul: Yaz Yayınları

Taşkesen, O. (2011). Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin Resim bölümleri ile Genel Liselerde verilen görsel sanatlar eğitiminin öğrencilerin şiddete yönelik davranışlarına etkileri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Taşkıran, A. (2010). Savaş ve sonrası Türk resim sanatında savaş konulu resimlerde figür ifade analizleri (1913-1937). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Tavşancıl, E. ve Aslan, E. (2001). *içerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Terzi, S. (2008). 12 Eylül 1980 sonrası sanat-siyaset ilişkisi ve plastik sanatlara etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Timuçin, A. (2000). *Felsefe sözlüğü*. 4. Baskı. Istanbul: Bulut Yayınları.

Topuz, H. (1986). *İletişimde karikatür ve toplum.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Toy, B. (2006). Sanat eğitimi alan ve almayan 15-17 yaş grubundaki ergenlerin sosyal uyumlarının ve benlik tasarım düzeylerinin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi,* 6(4): 543-559.

Yazgın, Y. (1998). *Resim-iş eğitimi yöntemi.* Lefkoşa: Ateş Matbaası.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.* 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yılmaz, Ö. (2011). *Kapsayıcı, önyargısız eğitim için liderler: Öğretmen ve eğitim çalışanları için barış eğitimi rehberi.* Kadından Yaşama Destek Derneği, Lefkoşa.

İnternet Kaynakları

1. www.tdk.gov.tr (Türkçe Sözlük), "Barış" ve "Tema" sözcüklerinin anlamlarının alındığı tarih 15 Mayıs 2014.

2. "Kıbrıs Türk Resim Sanatı", http://www.frmtr.com/kultur/970921-kibris-turk-resim-sanati.html adresinden alındığı tarih 1 Haziran 2014.

3. Hakan Çakmak, ""Kıbrıs Türk karikatür sanatının kısa bir özeti", http://www.kibris.net/kktc/sanatcilarimiz/karikatur/huseyin-cakmak/karikatur_sanati.htm adresinden alındığı tarih 25 Mayıs 2014.